

722.

Na osnovu člana 47 stav 3 Zakona o veterinarstvu ("Službeni list CG", br. 30/12, 48/15, 52/16 i 43/18), Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede donijelo je

PROGRAM **OBAVEZNIH MJERA ZDRAVSTVENE ZAŠTITE ŽIVOTINJA U 2023. GODINI**

Zaštita zdravlja životinja sprovodi se radi obezbjeđivanja: uzgoja i proizvodnje zdravih životinja, bezbjednih i zdravstveno ispravnih proizvoda životinjskog porijekla i hrane za životinje, zaštite ljudi od zoonoza, zaštite dobrobiti životinja i zaštite životne sredine.

Programom obaveznih mjera zdravstvene zaštite životinja (u daljem tekstu: Program mjera) utvrđuju se preventivne mjere radi praćenja, sprečavanja pojave, otkrivanja, suzbijanja i iskorjenjivanja zaraznih i parazitskih bolesti, način njihovog sprovođenja, subjekti koji će ih sprovoditi, izvori, način obezbjeđivanja i korišćenja sredstava, način kontrole, način izveštavanja, kao i drugi uslovi za njihovo sprovođenje.

Sprovođenje mjera je obavezno na cijelom epizootiološkom području Crne Gore, primjereno stepenu opasnosti i epizootiološkoj situaciji iz prethodnog perioda.

Programom mjera stvaraju se preduslovi za usaglašavanje oblasti zdravstvene zaštite životinja sa EU zahtjevima, a koji se odnose na dobijanje i održavanje zdravstvenog statusa gazdinstava za određene zarazne bolesti.

Zakonom o Budžetu Crne Gore za 2023. godinu opredijeljena su sredstva za sprovođenje mjera predviđenih Programom mjera u iznosu od 1.700.000,00€, uključujući PDV.

Držaoци životinja koji nisu ispunili obaveze utvrđene Zakonom o veterinarstvu ("Službeni list CG", br. 30/12, 48/15, 52/16 i 43/18), Zakonom o identifikaciji i registraciji životinja ("Službeni list RCG", broj 48/07 i „Službeni list CG”, br. 73/10 i 48/15) i Zakonom o zaštiti dobrobiti životinja ("Službeni list CG", br. 14/08 i 47/15), kao i obaveze u rokovima propisanim ovim programom, snose troškove preventivne vakcinacije, dijagnostičkih i drugih ispitivanja utvrđenih ovim programom.

Za izvršavanje Programa mjera odgovoran je organ uprave nadležan za poslove veterinarstva (u daljem tekstu: Uprava) i veterinarske organizacije koje obavljaju poslove od javnog interesa (u daljem tekstu: javni poslovi).

Uprava može u toku sprovođenja ovog programa vršiti izmjenu namjene korišćenja sredstava i sredstva preusmjeravati sa jednog programa na drugi, do visine ukupnih sredstava.

Radi praćenja, sprečavanja pojave, otkrivanja, suzbijanja i iskorjenjivanja zaraznih i parazitskih bolesti sprovode se sljedeće obavezne mjere zdravstvene zaštite:

1. Praćenje epizootiološke situacije i dijagnostika zaraznih i parazitskih bolesti
2. Tuberkuloza goveda
3. Enzootska leukoza goveda
4. Bruceloza goveda, ovaca i koza
5. Bolesti pčela
6. Avijarna influence
7. Plavi jezik
8. Bolest kvrgave kože goveda
9. Bovina Spangioformna Encefalopatija - BSE
10. Bolesti riba i školjki
11. Parazitske bolesti - zoonoze
12. Klasična kuga svinja
13. Afrička kuga svinja
14. Bjesnilo
15. Antraks
16. Atipična kuga živine
17. Identifikacija i registracija životinja
18. Groznica Doline Nila
19. Stado službeno slobodno od tuberkuloze, bruceloze i enzootske leukoze goveda –dodjela statusa
20. Tehnička i administrativna podrška

1. PRAĆENJE EPIZOOTIOLOŠKE SITUACIJE I DIJAGNOSTIKA ZARAZNIH I PARAZITSKIH BOLESTI

Praćenje epizootiološke situacije i dijagnostika u slučaju sumnje na zarazne i parazitske bolesti vrši se radi blagovremenog otkrivanja i suzbijanja pojave i širenja zaraznih bolesti životinja i održavanja stabilne epizootiološke situacije u Crnoj Gori.

Odgovorna institucija: Uprava.

Nosilac posla: Uprava, veterinarska inspekcija i veterinarske organizacije.

Aktivnosti:

1.1 Prijava bolesti životinja

U svrhu redovnog i blagovremenog ažuriranja podataka o bolestima životinja i obaveznog međunarodnog obavješćavanja (WOAH, Animal Disease Notification System-ADNS, nadležni veterinarski organi susjednih zemalja), veterinari su dužni da bez odlaganja, a najkasnije u roku od 24 sata (telefonom i telefaksom ili elektronskim putem) prijave sumnju, odnosno potvrđeni slučaj bolesti sa liste bolesti koje podliježu obavezi prijavljivanja (naročito opasne zarazne bolesti i opasne bolesti) u skladu sa Pravilnikom o klasifikaciji zaraznih bolesti životinja, načinu prijavljivanja pojave odnosno sumnje i odjavljivanja zaraznih bolesti životinja ("Službeni list CG", broj 92/17) nadležnom službenom veterinaru.

O sumnji ili potvrđenoj pojavi bolesti nadležni službeni veterinar obavještava Upravu bez odlaganja, a najkasnije u roku od 24 sata (telefonom i telefaksom ili elektronskim putem).

Službeni veterinar odjavljuje zaraznu bolest (telefaksom ili elektronskim putem) u pisanoj formi.

Kada se na osnovu rezultata dijagnostičkih ispitivanja potvrdi prisustvo zarazne bolesti, Specijalistička veterinarska laboratorija koja je vršila dijagnostičko ispitivanje, o potvrdi prisustva zarazne bolesti, bez odlaganja (telefonom, telefaksom ili elektronskim putem) i u pisanoj formi obavještava Upravu i nadležnog službenog veterinara.

1.2 Organizacija i sprovođenje epizootičkog ispitivanja u slučaju sumnje na naročito opasne i zarazne bolesti za koje se sumnja obavezno prijavljuje

U slučaju sumnje na naročito opasne i zarazne bolesti za koje se sumnja obavezno prijavljuje, odnosno zdravstvenih problema kod životinja na osnovu kojih se može posumnjati na zaraznu bolest, a koje primijeti držalac životinje ili veterinar prilikom aktivnog ili pasivnog nadzora, intervencije ili u bilo kom drugom slučaju, sumnja se obavezno i bez odlaganja prijavljuje nadležnom službenom veterinaru.

Veterinar je dužan da izvrši klinički pregled životinje, uzme detaljnu anamnezu, podatke o porijeklu i kretanju životinje, naloži držaocu da sprovede propisane mjere i da naložene mjere upiše u evidenciju koja se vodi na gazdinstvu i preduzme neophodne mjere radi potvrđivanja ili isključivanja sumnje na bolest, odnosno utvrđivanja uzroka uginuća životinje i sprečavanja širenja bolesti.

U zavisnosti od specifičnosti i karakteristika slučaja, odnosno postavljene sumnje, službeni veterinar, uz stručnu podršku Specijalističke veterinarske laboratorije, odnosno veterinara iz nadležne veterinarske ambulante, vrši dodatna epizootička ispitivanja i uzorkovanja materijala za laboratorijsko ispitivanje.

Specijalistička veterinarska laboratorija vrši laboratorijska dijagnostička i druga ispitivanja, daje stručna mišljenja i preporuke u skladu sa preporukama Međunarodne organizacije za zdravlje životinja (u daljem tekstu: WOAH) i drugih relevantnih institucija iz oblasti zdravlja životinja, za preduzimanje mjera za bolesti za koje posebnim propisima nijesu utvrđena pravila za postupanje, pruža stručnu pomoć službenom veterinaru u vršenju nadzora i sprovođenja mjera sprečavanja pojave, otkrivanja, suzbijanja i iskorjenjivanja zaraznih bolesti životinja.

O aktivnostima na osnovu zapažanja i prikupljenih informacija u vezi potvrđenog slučaja zarazne bolesti, službeni veterinar sačinjava epizootički zapisnik i jedan primjerak dostavlja Upravi.

Na osnovu analize rizika kod pojave bolesti, radi sprečavanja širenja bolesti i/ili prenošenja na ljude, Ministarstvo može narediti sprovođenje jedne ili više mjera iz člana 55 stav 1 Zakona o veterinarstvu, u skladu sa stepenom opasnosti od širenja bolesti.

1.3 Dijagnostička ispitivanja u cilju praćenja i ranog otkrivanja naročito opasnih i opasnih zaraznih bolesti i hitne mjere

1.3.1 Hitne mjere

U slučaju pojave naročito opasne zarazne bolesti u zemljama u okruženju ili drugim zemljama, na osnovu analize rizika i stepena opasnosti od unošenja bolesti na teritoriju Crne Gore, može se sprovoditi nadzor po posebnom programu organa državne uprave nadležnog za poslove veterinarstva (u daljem tekstu: Ministarstvo) u skladu sa epizootičkom situacijom i preporukama WOAH i drugih relevantnih institucija iz oblasti zdravlja životinja.

U svrhu brzog reagovanja u situacijama neočekivane i iznenadne pojave naročito opasnih i opasnih zaraznih bolesti životinja ili nepoznatih ili novih bolesti, odnosno infekcija, koje se ne mogu predvidjeti, a koje zahtijevaju neodložno sprovođenje hitnih mjera radi zaštite zdravlja životinja i/ili ljudi i sprečavanja nastanka većih ekonomskih šteta, izvršiće se hitna nabavka potrebne opreme i materijala, odgovarajuće stručne aktivnosti na terenu i usluge laboratorijskih ispitivanja, a sprovođenje tih aktivnosti zavisice od epizootičke situacije i zahtjeva koje u tom trenutku iznenadna situacija bude nalagala, a po uputstvima i nalogima Uprave.

1.3.2 Uzorkovanje, dostava patološkog materijala i sprovođenje mjera

U svrhu postavljanja dijagnoze naročito opasnih i zaraznih bolesti domaćih životinja za koje se sumnja odnosno potvrda bolesti obavezno prijavljuje, veterinar uzima uzorke tkiva i organa bolesnih i/ili uginulih životinja, prema uputstvu za uzorkovanje Specijalističke veterinarske laboratorije i dostavlja ih Specijalističkoj veterinarskoj laboratoriji na ispitivanje propisanim odnosno metodama preporučenim od WOAH.

U svrhu otklanjanja sumnje ili postavljanja tačne dijagnoze prilikom sumnje, pasivnog nadzora, uzorkovanja indikator životinja i po rješenju službenog veterinara, za bolesti iz ovog Programa, pod tačkama 1.3.3, 1.3.4, 1.3.5, 3, 4, 6, 7, 9, 12, 13, 14 i 15, troškovi dostave uzoraka se dodatno fakturišu, uzimajući u obzir udaljenost od sjedišta ambulante koja uzorkuje do Specijalističke veterinarske laboratorije u Podgorici, tako da:

- za udaljenost 50 – 100 km cijena dostave je 5€;
- za udaljenost 100 – 150 km, cijena dostave je 10€;
- za udaljenost 150 - 200km cijena dostave je 15€;
- za udaljenost 200 – 300km cijena dostave je 20€.
- za udaljenost preko 300km cijena dostave je 30€.

Naknada troškova eutanazije malih životinja iznosi 5 €, velikih 10 €, po rješenju službenog veterinara, za bolesti za koje troškovi eutanazije nijesu posebno navedeni i podrazumjeva samo izvođenje - aplikaciju sredstva za usmrćivanje životinje.

Na fakturi je potrebno posebno iskazati količinu i cijenu utrošenog/ih sredstva/ava za usmrćivanje životinja. Takođe, ukoliko se po nalogu službenog veterinara vrše mjere DDD iste treba iskazati posebno na fakturi, naknada iznosi 15€.

1.3.3 Slinavka i šap

Radi ranog otkrivanja slinavke i šapa (SiŠ) kod domaćih papkara obavezno je isključivanje infekcije *slinavkom i šapom* u svim slučajevima kada klinički znaci bolesti upućuju na sumnju na *slinavku i šap*.

Radi održavanja statusa zemlje slobodne od *slinavke i šapa*, vrši se aktivni nadzor sa dijagnostičkim ispitivanjem uzoraka prijemčivih životinja, u skladu sa stručnim uputstvom Uprave.

1.3.4 Kuga malih preživara

Radi ranog otkrivanja *kuge malih preživara* kod ovaca i koza sprovodi se pasivni nadzor bolesti u cilju laboratorijskog potvrđivanja/isključivanja infekcije u svim slučajevima kada klinički znakovi bolesti upućuju na sumnju na kugu malih preživara, uključujući i ispitivanje uzoraka od malih preživara kada je to diferencijalno dijagnostički opravdano (plavi jezik, zarazni ektim i sl.).

Uzimanje, pakovanje i transport uzoraka vrši se u skladu sa uputstvom Specijalističke veterinarske laboratorije.

1.3.5 Q groznica

Ispitivanja na *Q groznicu* vrše se kod otkrivanja izvora bolesti poslije epidemije kod ljudi i osoba profesionalno izloženih infekciji, kada je to epizootiološki opravdano, kao i kod svakog pobačaja kod goveda, ovaca i koza.

Osim od životinje koja je pobacila, veterinar uzima uzorke krvi i od životinje za koju se sumnja da je izvor epidemije kod ljudi ili životinje sa klinički izraženim simptomima koji ukazuju na *Q groznicu* odnosno od životinja po rješenju službenog veterinara, i dostavlja ih Specijalističkoj veterinarskoj laboratoriji radi ispitivanja na *Q groznicu*.

Uzorkovanje odgovarajućeg materijala, način postupanja i ispitivanja kod sumnje odnosno potvrde *Q groznice* vrši se u skladu sa stručnim uputstvom Uprave.

1.3.6 Utvrđivanje uzročnika pobačaja krava, ovaca i koza

Svaki pobačaj krave, ovce i koze držalac prijavljuje veterinaru. U svrhu utvrđivanja uzročnika pobačaja krava, ovaca i koza u slučajevima sumnje na pobačaj zarazne etiologije, veterinar uzima odgovarajuće uzorke od goveda, ovaca i koza, dostavlja ih Specijalističkoj veterinarskoj laboratoriji radi dijagnostičkog ispitivanja.

1.4 Obezbeđivanje blagovremene dijagnostike

Radi blagovremene dijagnostike zaraznih bolesti životinja (*bjesnilo, klasična kuga svinja, tuberkuloza, IBR/IPV, paratuberkuloza, Q-groznica, avijarna influenza, atipična kuga živine, infektivni burzitis, plavi jezik, BVDV, Slinavka i šap, CAEV/Maedi-Visna, afrička kuga svinja, antraks, bolesti pčela* i dr.) obezbjeđuju se sredstva za naknadu troškova održavanje stalnih rezervi dijagnostikuma, kako bi se obezbijedilo da Specijalistička veterinarska laboratorija kontinuirano raspolaže dovoljnom količinom potrebnih reagenasa za brzo reagovanje u kriznim situacijama, s obzirom da se obim i vrijeme ispitivanja ne može predvidjeti.

Naknada za čuvanje u uslovima kontrolisane temperature i raspodjelu veterinarskih lijekova i medicinskih sredstava za sprovođenje Programa mjera, isplaćuje se Specijalističkoj veterinarskoj laboratoriji.

Farmaceutski otpad se mora neškodljivo ukloniti u skladu s propisima.

1.5 Naknada štete

Vlasnik životinje koja je usmrćena ili zaklana, stvari i sirovine koje su oštećene ili uništene prilikom sprovođenja mjera određenih za suzbijanje naročito opasnih zaraznih bolesti - za *bjesnilo* kod domaćih životinja u uzgoju i za bolesti: *antraks, bruceloza goveda, bruceloza ovaca i koza – melitokokozu, bruceloza svinja, Q groznica, trihinelozu* domaćih svinja, *BSE, tuberkuloza goveda, enzootska leukoza goveda, skrepi, infektivna anemija konja, američka kuga pčelinjeg legla*, kao i za uginule životinje za koje je potvrđeno da su uginule od ovih bolesti, ima pravo na naknadu štete u skladu sa čl. 69, 70 i 71 Zakona o veterinarstvu ("Službeni list CG", br. 30/12, 48/15, 52/16 i 43/18).

Period realizacije: tokom cijele godine.

Iznos sredstava: 23,000.00€

Način plaćanja: Za izvršene javne poslove isplata sredstava vrši se po ispostavljenoj fakturi Upravi za obavljeni posao. Uz fakturu se dostavlja kopija laboratorijskog izvještaja, za mjere po rješenju službenog veterinara i zapisnik službenog veterinara o sprovedenim naređenim mjerama (sa kopijom rješenja), a za obezbjeđivanje blagovremene dijagnostike iz podtačke 4 ove tačke dokaz o namjenskoj upotrebi sredstava.

Faktura se ispostavlja do kraja tekućeg za prethodni mjesec.

Fakture koje nijesu blagovremeno dostavljene i koje ne prati kompletna dokumentacija neće se razmatrati.

Vlasniku koji je ostvario pravo na naknadu štete, isplata sredstava vrši se na žiro račun vlasnika, u skladu sa zakonom.

Opis mjere	Jed. cijena bez PDV-a	Ukupno bez PDV-a	Ukupno sa PDV-om
Hitne mjere (tačka 1.3.1)		4.379,00	5.298,59
Uzorkovanje, dostava uzoraka i eutanazija (tačka 1.3.2)		5.840,40	7.066,88
Monitoring na slinavku i šap – laboratorijsko ispitivanje 300	3,70	1.110,00	1.343,10

uzoraka (tačka 1.3.3)			
Kuga malih preživara – laboratorijsko ispitivanje 40 uzoraka (tačka 1.3.4)	35	1400,00	1694,00
Q groznica (tačka 1.3.5)			
• Uzimanje 80 uzoraka od goveda za laboratorijsko ispitivanje na Q groznicu, po rješenju službenog veterinara	1,70	136, 00	164,56
• Uzorkovanje 400 uzoraka krvi ovaca/koza za laboratorijsko ispitivanje na Q groznicu, po rješenju službenog veterinara	1,50	600,00	726,00
• Laboratorijsko ispitivanje: – goveda - 80 uzoraka, ELISA, cijena po uzorku 3.70 €; – ovce/koze - 400 uzoraka, ELISA, cijena po uzorku 3.70 €; – goveda, PCR, 20 uzoraka, cijena po uzorku 35.00 €		2476,00	2.995,96
Pobačaj krava, ovaca i koza (tačka 1.3.6) • laboratorijsko ispitivanje: – krave - 50 uzoraka, cijena po uzorku 40.00€; – ovce/koze - 50 uzoraka, cijena po uzorku 10.00€;		2.500,00	3.025,00
Naknada troškova za obezbjeđivanje stalnih rezervi dijagnostikuma za zarazne bolesti životinja (tačka 1.4)			11000,00
Čuvanje u uslovima kontrolisane temperature i raspodjela veterinarskih lijekova i medicinskih sredstava za sprovođenje Programa mjera (tačka 1.4)		1000,00	1210,00
Naknada štete (tačka 1.5)			23,000.00
UKUPNO			57,524.09€

*Sredstva namijenjena za naknadu štete vlasnicima od naročito opasnih zaraznih bolesti i ostalih bolesti, definisanih ovim programom.

2. TUBERKULOZA GOVEDA

Radi blagovremenog otkrivanja i suzbijanja tuberkuloze kod svih goveda starijih od šest nedjelja vrši se intradermalni tuberkulinski test, u cilju otkrivanja i iskorjenjivanja ove bolesti i stvaranja uslova za dobijanje i održavanje zdravstvenog statusa gazdinstava slobodnih od tuberkuloze na teritoriji Crne Gore.

Odgovorna institucija: Uprava.

Nosilac posla: Veterinarske ambulante, veterinarska inspekcija, Specijalistička veterinarska laboratorija.

Obuhvat: 59.000 goveda na teritoriji Crne Gore

Period realizacije: od dana potpisivanja Ugovora o ustupanju javnih poslova do 01. decembra tekuće godine.

Način izvođenja: tuberkulinizacija goveda sprovodi se u skladu sa Pravilnikom o mjerama za utvrđivanje, suzbijanje i iskorjenjivanje tuberkuloze goveda ("Službeni list CG", broj 64/08) i po uputstvu proizvođača tuberkulina i stručnom uputstvu za veterinarske ambulante koje sačinjava Uprava.

Prilikom posjete gazdinstvu radi sprovođenja mjera po Programu mjera, veterinar je dužan da držaocima životinja ostavi Uputstvo za držaoce životinja koje sačinjava Uprava.

Sva goveda na gazdinstvu upisuju se u tuberkulinsku listu datu u Prilogu 1 koji je sastavni dio ovog programa, za svako gazdinstvo pojedinačno, na osnovu stvarno zatečenog stanja na gazdinstvu, uključujući i goveda mlađa od šest nedjelja, a za goveda starija od šest nedjelja unose se podaci o izvršenoj tuberkulinizaciji u tuberkulinsku listu, a podaci sa liste u Elektronsku bazu podataka Uprave. Nakon isteka propisanog vremena od aplikacije tuberkulina (72 sata), veterinar očitava reakciju goveda na tuberkulin i rezultat upisuje u tuberkulinsku listu za predmetno gazdinstvo, u koju je prethodno upisao podatke prilikom aplikacije tuberkulina. Preporučuje se da reakciju očitava isto lice, odnosno veterinar koji je i aplicirao tuberkulin.

Od zaklanih ili eutanaziranih goveda u slučaju sumnje na tuberkulozu, moraju se uzeti uzorci u skladu sa Pravilnikom o mjerama za utvrđivanje, suzbijanje i iskorjenjivanje tuberkuloze goveda ("Službeni list CG", broj 64/08) i dostaviti Specijalističkoj veterinarskoj laboratoriji radi bakterioloških ispitivanja na prisustvo uzročnika tuberkuloze.

Tuberkuloza goveda je službeno potvrđena kada se izoluju bakterije iz *Mycobacterium tuberculosis complex*:

- *Mycobacterium tuberculosis*,
- *Mycobacterium caprae*,
- *Mycobacterium bovis* i
- *Mycobacterium africanum*.

Pri izvođenju tuberkulinizacije veterinar je dužan da:

- prije odlaska na gazdinstvo obezbijedi podatke o gazdinstvu i broju goveda na gazdinstvu - ispis iz Elektronske baze – Podaci o imanju za svako gazdinstvo pojedinačno, u kojem su navedeni brojevi ušnih markica svih goveda koja se nalaze na gazdinstvu;

- prije sprovođenja tubekulinizacije utvrdi stvarni broj goveda na gazdinstvu u odnosu na broj goveda iz izvoda – Podaci o imanju (upoređujući obavezno i identifikacioni broj životinje);
- na osnovu stvarno zatečenog stanja na gazdinstvu u ispis iz Elektronske baze – Podaci o imanju, upiše brojeve ušnih markica: novoobilježanih životinja starosti do 4 mjeseca, novonabavljenih obilježanih grla koja posjeduju svu potrebnu dokumentaciju koja prati životinje pri kretanju kao i grla koja se više ne nalaze na gazdinstvu – popunjena Prijava kretanja, sa obaveznim potpisom vlasnika, a svi podaci koji se odnose na stvarno stanje na gazdinstvu moraju biti upisani u Elektronsku bazu podataka odmah nakon izvršenog pregleda, a najkasnije u roku od tri dana od dana utvrđivanja promjena;
- na gazdinstvu izvrši pregled svih goveda, prije sprovođenja tubekulinizacije;
- u tuberkulinsku listu upisuje podatke o debljini kože prije aplikacije tuberkulina za svaku životinju pojedinačno i iste unese i u pasos za goveče;
- nakon isteka propisanog vremena od aplikacije tuberkulina (72 sata), veterinar očitava reakciju goveda na tuberkulin i rezultat upisuje u tuberkulinsku listu za predmetno gazdinstvo, za svaku životinju pojedinačno i u pasos za goveče.

Veterinar je dužan da držaoca životinja upozna o utvrđenim neusaglašenostima.

Podaci o rezultatima tuberkulinskog testa moraju biti upisani u Elektronsku bazu podataka najkasnije u roku od pet radnih dana od dana očitavanja, a u slučaju kada je zabilježena sumnjiva ili pozitivna reakcija na tuberkulinski test, veterinar je dužan da rezultate upiše bez odlaganja, a najkasnije u roku od 24 sata od trenutka očitavanja sumnjivog ili pozitivnog rezultata i da o tome obavjesti nadležnog službenog veterinaru, u skladu s propisima.

Tuberkulinsku listu potpisuju držalac goveda i ovlašćeni veterinar na dan izvršene tubekulinizacije i na dan čitanja tuberkulinske reakcije.

Tuberkulinska lista izdaje se u tri istovjetna primjerka, od kojih po jedan primjerak zadržava držalac i veterinarska ambulanta, a treći primjerak se dostavlja Upravi.

Iznos sredstava: 531.268,65 €

Način kontrole: Sprovođenje mjera kontroliše službeni veterinar, u skladu sa stručnim uputstvom Uprave o načinu vršenja službenih kontrola ovlašćenih veterinarskih organizacija u sprovođenju Programa mjera.

Veterinarske ambulante su dužne da blagovremeno:

- dostave službenom veterinaru i Upravi, a najkasnije deset dana prije početka sprovođenja mjere, plan koji mora da sadrži ime i prezime odgovornog veterinaru za izvođenje tubekulinizacije, sa tačno navedenom dinamikom izvođenja (datum i mjesto), tokom godine, u skladu sa periodom za realizaciju, odnosno blagovremeno obavjeste o izmjeni plana;
- obavijeste Upravu i službenog veterinaru o svakom držaocu životinja koji odbija sprovođenje Programa mjera, suprotno članu 51 stav 1 tačka 5 Zakona o veterinarstvu ("Službeni list CG", br. 30/12, 48/15, 52/16 i 43/18);
- dostave nadležnom službenom veterinaru, najkasnije do 10. tekućeg, za mjere izvršene u prethodnom mjesecu, izvještaj o dijagnostičkim ispitivanjima iz Elektronske baze podataka koji sadrži sljedeće podatke: naziv mjesta, datum izvođenja mjere, ime držaoca životinja, broj gazdinstva, identifikacionu oznaku goveda, rezultate dijagnostičkog ispitivanja i tuberkulinsku listu za svako gazdinstvo pojedinačno (sa navedenim gazdinstvima sa ukupnim brojem goveda);
- nakon izvršene kontrole od strane službenog veterinaru, dostave Upravi izvještaj i tuberkulinsku listu sa zapisnicima službenog veterinaru.

Način plaćanja: za izvršene javne poslove na otkrivanju i suzbijanju tuberkuloze goveda isplata sredstava vrši se na osnovu blagovremeno ispostavljenih fakture koju prati Izvještaj o dijagnostičkim ispitivanjima, tuberkulinske liste sa zapisnicima službenog veterinaru odnosno fakture koju prati izvještaj o sprovedenim naredenim mjerama za suzbijanje tuberkuloze goveda po rješenju službenog veterinaru (sa kopijom rješenja), odnosno fakture za izvršena laboratorijska dijagnostička ispitivanja.

Faktura se ispostavlja do kraja tekućeg za prethodni mjesec.

Fakture koje nijesu blagovremeno dostavljene i koje ne prati kompletna dokumentacija neće se razmatrati.

Opis mjere	Količina	Jed. cijena bez PDV-a	Ukupno bez PDV-a	Ukupno sa PDV-om
Nabavka tuberkulina A i B	62.000	0.37	22.940,00	24.545,80
Izvođenje interdermalnog testa*	59.000	7.05	415.950,00	503.299,50
Zoohigijenske i biosigurnosne mjere	5	15.00	75.00	90.75
Izolacija <i>Mycobacterium complex</i>	5	20.00	100.00	121.00
UKUPNO				528.057,05

*U cijenu su uračunati troškovi prevoza i potrošnog materijala

3. ENZOOTSKA LEUKOZA GOVEDA

Radi blagovremenog otkrivanja i suzbijanja enzooske leukoze goveda vrši se serološko ispitivanje svih goveda starijih od 24 mjeseca u cilju stvaranja uslova za dobijanje i održavanje zdravstvenog statusa gazdinstava slobodnog od ove bolesti na teritoriji Crne Gore.

Odgovorna institucija: Uprava.

Nosilac posla: Veterinarske ambulante, Specijalistička veterinarska laboratorija, veterinarska inspekcija.

Obuhvat: 44.000 goveda na teritoriji Crne Gore.

Period realizacije: od dana potpisivanja Ugovora o ustupanju javnih poslova do 1. decembra tekuće godine.

Način izvođenja: dijagnostičkom ispitivanju na enzoosku leukozu podvrgavaju se sva goveda starija od 24 mjeseca. U Specijalističkoj veterinarskoj laboratoriji vrši se odabir uzoraka krvi goveda dostavljenih za ispitivanje na brucelozi, radi ispitivanja na enzoosku leukozu goveda (goveda starija od 24 mjeseca) s obzirom da se ove dvije mjere/programi izvode istovremeno.

Ukoliko se prilikom klanja ili uginuća životinje uoče značajne tumorozne promjene karakteristične za enzoosku leukozu goveda, promijenjeni dijelovi se šalju Specijalističkoj veterinarskoj laboratoriji, radi patohistoloških ispitivanja i o tome se obavještava nadležni službeni veterinar i službeni veterinar u mjestu porijekla životinje.

Serološko ispitivanje goveda vrši se u skladu sa Pravilnikom o mjerama za utvrđivanje, suzbijanje i iskorjenjivanje enzooske leukoze goveda ("Službeni list CG", broj 64/08).

Iznos sredstava: 138.514,75€

Način plaćanja: za izvršene javne poslove na otkrivanju enzotske leukoze goveda isplata sredstava vrši se na osnovu ispostavljenih fakture koju prati izvještaj o dijagnostičkim ispitivanjima, odnosno fakture koju prati izvještaj o sprovedenim naređenim mjerama za suzbijanje enzooske leukoze goveda po rješenju službenog veterinara (sa kopijom rješenja), i dijelom avansno - do 30%, za pripremu ispitnih kapaciteta laboratorije.

Avansno uplaćena sredstva pravdaju se fakturom i izvještajem o izvršenim laboratorijskim ispitivanjima kojim se dokazuje namjenska upotreba avansno odobrenih i uplaćenih sredstava.

Faktura se ispostavlja do kraja tekućeg za prethodni mjesec.

Fakture koje nijesu blagovremeno dostavljene i koje ne prati kompletna dokumentacija neće se razmatrati.

Opis mjere	Količina	Jed. cijena bez PDV-a	Ukupno bez PDV-a	Ukupno sa PDV-om
Laboratorijsko ispitivanje - ELISA test	44.000	2,60	114.400,00	138.424,00
Zoohigijenske i biosigurnosne mjere	5	15,00	75,00	90,75
UKUPNO				138,514.75€

4. BRUCELOZA GOVEDA, OVACA I KOZA

Radi blagovremenog otkrivanja i suzbijanja pojave *bruceloze* vrši se dijagnostičko ispitivanje krvnih seruma kod svih goveda starijih od 12 mjeseci, osim mužjaka namijenjenih za tov, i malih preživara (ovce i koze) starijih od šest mjeseci u cilju stvaranja preduslova za dobijanje i održavanje zdravstvenog statusa gazdinstava slobodnog od ove bolesti na teritoriji Crne Gore.

Odgovorna institucija: Uprava.

Nosilac posla: Veterinarske ambulante, Specijalistička veterinarska laboratorija, veterinarska inspekcija.

Obuhvat: 49.000 goveda i 103.000 malih preživara na teritoriji Crne Gore.

Period realizacije: od dana potpisivanja ugovora o ustupanju javnih poslova do 01. decembra tekuće godine za goveda, a do 31. jula tekuće godine za ovce i koze.

Način izvođenja: Dijagnostičko ispitivanje krvnih seruma svih goveda starijih od 12 mjeseci, osim mužjaka namijenjenih za tov, i svih malih preživara starijih od 6 mjeseci vrši se jednom godišnje primjenom metode puferizovanog brucella antigen testa (*Rose bengal*).

Cilj ovog ispitivanja je blagovremeno praćenje i eventualno otkrivanje mogućeg unošenja uzročnika bruceloze na teritoriju Crne Gore iz država u okruženju u kojima je prisutna ova bolest i drugih država odnosno zbog nepoznate epizootiološke situacije po pitanju ove bolesti u nekim od država okruženja.

Prilikom posjete gazdinstvu radi sprovođenja mjera po Programu mjera, veterinar je dužan da na gazdinstvu izvrši pregled svih goveda, ovaca i koza, da utvrdi stvarni broj goveda, ovaca/koza i da ga uporedi sa brojem goveda, ovaca/koza u Dosijeu imanja. Na osnovu stvarno zatečenog stanja na gazdinstvu i ispisa iz Elektronske baze – Dosije imanja, upiše brojeve ušnih markica: novoobilježanih životinja, novonabavljenih obilježanih goveda, ovaca/koza. Za novonabavljene životinje je obavezno posjedovanje dokumentacije koja prati životinje pri kretanju- za goveda Prijava kretanja i Pasoš za goveče, Prijava za kretanje ovaca/koza, sa obaveznim potpisom vlasnika i Zdravstveno uvjerenje. Za grla koja se više ne nalaze na gazdinstvu- obavezno je posjedovanje dokumentacije za goveda Prijava kretanja, Prijava za kretanje ovaca/koza, sa obaveznim potpisom vlasnika.

Svi podaci koji se odnose na stvarno stanje na gazdinstvu moraju biti upisani u Elektronsku bazu podataka odmah nakon izvršenog pregleda, a najkasnije u roku od tri dana od dana utvrđivanja promjena.

Uprava, najkasnije 20 dana od isteka propisanog roka za dostavu godišnjeg popisa, nadležnom službenom veterinaru dostavlja popis držaoca/gazdinstava koji nijesu izvršili obavezu dostavljanja godišnjeg popisa ovaca i koza radi preduzimanja mjera utvrđenih zakonom.

Pri uzimanju uzoraka krvi od goveda i malih preživara veterinar je dužan da prije odlaska na gazdinstvo:

- za goveda obezbijedi ispis iz Elektronske baze podataka - Pregled imanja;
- pregledom Elektronske baze podataka utvrdi datum dostavljanja godišnjeg popisa ovaca i koza i obezbijedi ispis - Godišnji popis ovaca i koza i Dosje imanja;
- izvrši uzorkovanje krvi svih goveda starijih od 12 mjeseci osim mužjaka namijenjenih za tov,
- izvrši uzorkovanje krvi ovaca/koza starijih od 6 mjeseci koje prije uzorkovanja moraju biti obilježene.

Prilikom uzorkovanja, od svake životinje potrebno je uzeti 7 - 8 ml krvi (otprilike dva prsta do vrha epruvete). Uzorke krvi potrebno je čuvati na temperaturi frižidera (4 - 8°C), ne zamrzavati ih ili pregrijavati. Uzete uzorke krvi potrebno je dostaviti Specijalističkoj veterinarskoj laboratoriji u roku od 24 do najviše 36 sati, kako bi se izbjegla pojava hemolize.

Uzorke krvi koji se dostavljaju Specijalističkoj veterinarskoj laboratoriji mora da prati propratni akt iz Elektronske baze podataka za životinje kod kojih je izvršeno uzorkovanje.

Obavezno je dijagnostičko ispitivanje:

- goveda, osim mužjaka namijenjenih za tov;
- malih preživara (ovce i koze): kod pobačaja - po isteku 15 dana od pobačaja;
- kada se utvrde klinički znaci bruceloze - abortus, zaostajanje posteljice, orhitis i epididimitis, artritis koji se mogu dovesti u vezu sa ostalim kliničkim znacima ili druge promjene na osnovu kojih se može posumnjati na brucelozu;
- koja su bile kontaktu sa ljudima ili životinjama za koje se sumnja da su zaražene ili su oboljele od bruceloze.

Specijalistička veterinarska laboratorija je dužna da o svakom odbijenom uzorku, tj. uzorku koji je dostavljen bez propratnog akta, hemolitičnom uzorku, uzorku sa nedovoljnom količinom krvi ili uzorku za koji nije moguće obezbijediti sledljivost (veza sa gazdinstvom ili životinjom), odmah obavjesti Upravu, nadležnog službenog veterinara i veterinarsku ambulantu koja je uzorak/uzorke dostavila, sa navedenim razlozima za odbijanje. Svaki hemolitični uzorak kao i uzorak koji ne sadrži dovoljnu količinu krvi potrebnu za dijagnostičko ispitivanje će biti odbijen od strane laboratorije kao nepodesan za ispitivanje, a veterinarska ambulanta je dužna da ponovi uzorkovanje i dostavljanje uzoraka, o sopstvenom trošku.

Iznos sredstava: 553.054,70€

Način kontrole: Sprovođenje mjera kontroliše službeni veterinar, u skladu sa stručnim uputstvom Uprave o načinu vršenja službenih kontrola ovlašćenih veterinarskih organizacija u sprovođenju Programa mjera.

Veterinarske ambulante su dužne da blagovremeno:

- dostave službenom veterinaru i Upravi, a najkasnije deset dana prije početka sprovođenja mjere, plan koji mora da sadrži ime i prezime odgovornog veterinara za uzorkovanje krvi goveda i malih preživara, sa tačno navedenom dinamikom izvođenja (datum i mjesto), tokom godine, u skladu sa periodom za realizaciju, odnosno blagovremeno obavijeste o izmjeni plana. Za goveda dostaviti plan zajedno sa mjesečnim planom za tuberkulinizaciju;
- obavijeste Upravu i službenog veterinara o svakom držaocu životinja koji odbija sprovođenje Programa mjera, suprotno članu 51 stav 1 tačka 5 Zakona o veterinarstvu ("Službeni list CG", br. 30/12, 48/15, 52/16 i 43/18);
- dostave nadležnom službenom veterinaru, najkasnije do 10. tekućeg, za mjere izvršene u prethodnom mjesecu, izvještaj o dijagnostičkim ispitivanjima iz Elektronske baze podataka koji sadrži sljedeće podatke: naziv mjesta, datum izvođenja mjere, ime držaoca životinja, broj gazdinstva, identifikacionu oznaku goveda, ovaca ili koza, rezultate dijagnostičkog ispitivanja za svako gazdinstvo pojedinačno kao i podatke o broju ispitanih ovaca i koza u odnosu na ukupan broj ovaca i koza na gazdinstvu;
- nakon izvršene kontrole, dostavlja Upravi izvještaj sa zapisnikom službenog veterinara.

Način plaćanja: za izvršene javne poslove na otkrivanju bruceloze goveda, ovaca i koza isplata sredstava vrši se na osnovu blagovremeno ispostavljene fakture koju prati izvještaj o dijagnostičkim ispitivanjima sa zapisnicima službenog veterinara odnosno fakture koju prati izvještaj o sprovedenim naređenim mjerama za suzbijanje bruceloze po rješenju službenog veterinara (sa kopijom rješenja) odnosno fakture za izvršena laboratorijska dijagnostička ispitivanja.

Faktura se ispostavlja do kraja tekućeg za prethodni mjesec.

Fakture koje nijesu blagovremeno dostavljene i koje ne prati kompletna dokumentacija neće se razmatrati.

Opis mjere	Količina	Jed. cijena bez PDV-a	Ukupno bez PDV-a	Ukupno sa PDV-om
Uzorkovanje krvi goveda**	49.000	1,87	91.630,00	110.872,30
Uzorkovanje krvi ovaca/koza**	103.000	1,60	164.800,00	199.408,00
Laboratorijska ispitivanja goveda	49.000	1,32	64.680,00	78.262,80
Laboratorijska ispitivanja ovaca i koza	103.000	1,32	135.960,00	164.511,60
UKUPNO			553.054,70€	

**u cijenu utvrđenu programom uračunati su i troškovi prevoza.

5. BOLESTI PČELA

Radi blagovremenog otkrivanja i suzbijanja pojave zaraznih bolesti pčela na teritoriji Crne Gore sprovode se preventivne i dijagnostičke mjere.

Odgovorna institucija: Uprava.

Nosilac posla: Veterinarske ambulante, Veterinarska inspekcija, Specijalistička veterinarska laboratorija.

Obuhvat: sva pčelinja društva na području Crne Gore

Period realizacije: od dana potpisivanja ugovora o ustupanju javnih poslova do 1. decembra tekuće godine.

Način sprovođenja mjere: u cilju efikasnog praćenja zdravstvenog stanja pčela vrši se upis u registar pčelara i pčelinjaka koji vodi Uprava.

Pčelari su dužni da redovno pregledaju sva pčelinja društva u pčelinjaku, a uočene promjene koje mogu ukazivati na bolest pčela (promjene u ponašanju pčela, promjene na odraslim pčelama, promjene na pčelinjem leglu ili uginuća pčela), prijave veterinarskoj ambulanti ili službenom veterinaru, u skladu sa članom 56 Zakona o veterinarstvu).

Pčelar vodi i čuva evidenciju o svim sprovedenim preventivnim i dijagnostičkim mjerama, koja sadrži najmanje datum i naziv korišćenog sredstva.

Uzgoj pčelinjih matica radi stavljanja u promet vrši se na registrovanim pčelinjacima koji su pod stalnim veterinarsko-zdravstvenim nadzorom. U ovim pčelinjacima klinički pregled svih pčelinjih društava vrši se u proljeće i jesen.

Zdrave pčelinje matice i zdrava pčelinja društva odnosno ona koje potiču sa registrovanih pčelinjaka i na kojima su sprovedene dijagnostičke i preventivne mjere na bolesti pčela mogu se stavljati u promet.

Američka kuga pčelinjeg legla

Na pčelinjacima u kojima je u 2022. godini utvrđena američka kuga, klinički se pregledaju sva pčelinja društva u 2023. godini, kao i ona koje se nalaze u krugu prečnika tri kilometra od zaraženog pčelinjaka, po nalogu službenog veterinara.

U slučaju sumnje na prisustvo američke kuge pčelinjeg legla, obavezno se vrši klinički pregled svih pčelinjih društava i uzimanje odgovarajućih uzoraka iz svakog sumnjivog pčelinjeg društva.

Svaka sumnja se mora laboratorijski potvrditi, sa procjenom starosti procesa.

Na pregled se dostavlja komad saća sa poklopljenim leglom veličine 10cm x 10cm, na kome su znaci bolesti dobro vidljivi i u odgovarajućoj ambalaži.

Specijalistička veterinarska laboratorija vrši potrebna laboratorijska ispitivanja na zarazne bolesti, a u slučaju američke kuge pčelinjeg legla vrši i procjenu starosti procesa (proces stariji ili mlađi od dva mjeseca).

Ukoliko se utvrdi postojanje američke kuge pčelinjeg legla (*Pestis apium*) vrši se uništavanje zaraženih pčelinjih društava i dezinfekcija košnica i pribora, po rješenju službenog veterinara.

Vlasnik pčelinjaka (uzgoj pčelinjih matica i/ili proizvodnja meda i pčelinjih proizvoda), koji je upisan u registre koje vodi Uprava, ima pravo na naknadu štete nastale pri suzbijanju i iskorijenjivanju američke kuge pčelinjeg legla, u skladu sa zakonom.

Varooza, etinioza i tropileloza

Stalnu kontrolu prisustva pčelinjeg krpelja (*Varroa destructor*) sprovodi vlasnik odnosno držalac pčelinjih zajednica, najmanje jednom godišnje, i preventivno tretiranje pčelinjih zajednica protiv varooze, po potrebi. Za tretiranje uzročnika koriste se samo veterinarski lijekovi koje propisuje veterinar iz nadležne veterinarske ambulante.

Na svim pčelinjacima na kojima se tokom tretiranja protiv varooze posumnja na etiniozu ili tropilelozu vlasnik odnosno držalac pčela mora sumnju prijaviti ovlašćenom veterinaru koji mora pregledati podloške košnica na prisutnost uzročnika etinioze/tropileloze.

U slučaju sumnje na bolest ovlašćeni veterinar mora uzeti uzorke i dostaviti ih u Specijalističku veterinarsku laboratoriju, radi ispitivanja.

Iznos sredstava: 4.537,50 €

Način kontrole i plaćanja: sprovođenje mjera kontroliše službeni veterinar, u skladu sa stručnim uputstvom Uprave o načinu vršenja službenih kontrola ovlašćenih veterinarskih organizacija u sprovođenju Programa mjera.

Za izvršene javne poslove na otkrivanju i suzbijanju američke kuge pčelinjeg legla vrši se isplata sredstava na osnovu ispostavljene fakture, koja se dostavlja do kraja tekućeg, za prethodni mjesec, i to:

- nakon izvršenih kliničkih pregleda registrovanih pčelinjaka na kojima se vrši uzgoj pčelinjih matica radi stavljanja u promet, veterinarska ambulanta dostavlja Upravi izvještaj o izvršenom pregledu koji sadrži: ime držaoca pčela, naziv mjesta, datum kliničkog pregleda i/ili uzorkovanja u slučaju sumnje na zaraznu bolest, broj pčelinjih društava u pčelinjaku sa podacima o zdravstvenom stanju i zapisnikom službenog veterinara o izvršenoj kontroli;
- nakon izvršenih mjera po nalogu službenog veterinara, veterinarska ambulanta dostavlja Upravi izvještaj o izvršenim mjerama sa rješenjem i zapisnikom službenog veterinara o izvršenoj kontroli narađenih mjera;
- u slučaju sumnje na prisustvo američke kuge pčelinjeg legla ili drugih bolesti pčela koje se obavezno prijavljuju, za izvršeni klinički pregled pčelinjih društava i uzimanje odgovarajućih uzoraka iz svakog sumnjivog pčelinjeg društva, veterinarska ambulanta dostavlja Upravi izvještaj koji sadrži: ime držaoca pčela, naziv mjesta, datum kliničkog pregleda i/ili uzorkovanja u slučaju sumnje, ukupan broj pčelinjih društava u pčelinjaku, broj klinički pregledanih i broj pčelinjih društava iz kojih je uzet uzorak (sumnjiva pčelinja društva), sa kopijama laboratorijskih izvještaja.

Za izvršene javne poslove laboratorijske dijagnostike bolesti pčela isplata sredstava vrši se na osnovu fakture za izvršena laboratorijska dijagnostička ispitivanja, koja se ispostavlja do kraja tekućeg za prethodni mjesec.

Fakture koje nijesu blagovremeno dostavljene i koje ne prati kompletna dokumentacija neće se razmatrati.

Opis mjere	Količina	Jed. cijena bez PDV-a	Ukupno bez PDV-a	Ukupno sa PDV-om
Klinički pregled pčelinjih društava**	400	2,50	1. 000,00	1.210,00
Uzorkovanje materijala i dostava laboratoriji**	250	3,50	875,00	1.058,75
Laboratorijska ispitivanja – 300 uzoraka	250	7,50	1.875,00	2.268,75
UKUPNO				4.537,50 €

**U cijenu utvrđenu programom uračunati su i troškovi prevoza.

6. AVIJARNA INFLUENCA

Radi blagovremenog otkrivanja prisustva virusa avijarne influence, vrši se aktivni i pasivni nadzor prisustva virusa avijarne influence kod divljih ptica i domaće živine.

Odgovorna institucija: Uprava.

Nosilac posla: Veterinarske ambulante, Specijalistička veterinarska laboratorija, veterinarska inspekcija.

Način sprovođenja mjere: u cilju efikasnog praćenja zdravstvenog stanja živine vrši se upis u registar držalaca živine koji vodi Uprava.

Pasivni nadzor:

U slučaju iznenadnog uginuća ptica (vodenih-migratornih ili domaće živine) sa kliničkim znacima koji upućuju ili mogu upućivati na sumnju da se radi o avijarnoj influenci, veterinar uzima trahealne i kloakalne briseve uginulih ili umirućih ptica ili druge odgovarajuće uzorke po uputstvu Specijalističke veterinarske laboratorije i dostavlja ih laboratoriji radi ispitivanja.

Rano otkrivanje VPAI kod živine (sprovođenjem pasivnog nadzora)

Pasivni nadzor uključuje redovno testiranje uzoraka prikupljenih od uginule i/ili bolesne živine, a sprovodi se kontinuirano na području cijele zemlje, kod svih vrsta i kategorija živine, u slučajevima:

- promjena uobičajenih parametara proizvodnje (smanjena proizvodnja jaja tj. pad nosivosti) kao i zdravstvenih parametara (povećana stopa uginuća, smanjen unos hrane i vode)
- kliničkih znakova ili post mortem promjena koje upućuju na VPAI.

Za potrebe ranog otkrivanja potrebno je izvršiti uzorkovanje trahealnih i kloakalnih briseva.

Ukoliko se na gazdinstvu nalazi manji broj životinja, potrebno je uzeti uzorke od svih sumnjivih (oboljelih ili uginulih) životinja. Sa većih farmi, potrebno je uzeti najmanje 5 uzoraka od uginulih ptica, ako ih ima i/ili najmanje 10 trahealnih i 10 kloakalnih briseva.

Aktivni nadzor:

U cilju sprovođenja aktivnog nadzora avijarne influence, po stručnom uputstvu Uprave, vrši se:

- uzorkovanje trahealnih i kloakalnih briseva ulovljenih vodenih-migratornih ptica i dostavljanje laboratoriji radi ispitivanja, sa podacima: mjesto ulova, datum ulova, tačan naziv vrste ptice (domaći ili latinski), u skladu sa stručnim uputstvom Uprave;
- uzorkovanje krvi naizgled zdrave domaće živine sa gazdinstava čiji će broj biti dovoljan da se identifikuje najmanje jedno inficirano gazdinstvo uz interval pouzdanosti CI 95% i uz pretpostavljenu seroprevalencu od 5%, kao i dostavljanje uzoraka laboratoriji radi ispitivanja. Broj jedinki od kojih će se uzeti uzorci iz svakog odabranog gazdinstva, biće dovoljan da se otkrije najmanje jedna pozitivna jedinka sa intervalom pouzdanosti CI 95% i uz pretpostavljenu prevalencu veću od 30%. Uzorci krvi će biti uzeti od svih kategorija živine u proizvodnji i vrsta živine i to najmanje 5 do 10 jedinki iz različitih objekata u slučaju da je na istom gazdinstvu prisutno više od jednog objekta za uzgoj.
- Specijalistička veterinarska laboratorija vrši laboratorijsko-dijagnostičko ispitivanje na avijarnu influencu iz uzoraka krvi dostavljenih na ispitivanje prisustva specifičnih antitijela protiv virusa atipične kuge živine serološkim ELISA testom i ispitivanje trahealnih i kloakalnih briseva ulovljenih vodenih-migratornih ptica molekularnom tehnikom Real-Time PCR.
- Specijalistička veterinarska laboratorija izrađuje godišnji izvještaj o izvršenim aktivnostima na sprovođenju ovog programa i dostavlja ga Upravi.

Kada se utvrdi prisustvo visokopatogene avijarne influence vrši se hitno, neškodljivo uništavanje uginulih ptica, zaraženih ptica i onih za koje službeni veterinar smatra da su zaražene uz propisane zoohigijenske i biosigurnosne mjere pod nadzorom službenog veterinara, u skladu sa Pravilnikom o mjerama za sprečavanje pojave, otkrivanje, suzbijanje i iskorjenjivanje avijarne influence ("Službeni list CG", broj 70/15) i Planom upravljanja kriznim situacijama u slučaju pojave avijarne influence živine ("Službeni list CG", broj 70/16).

Period realizacije: pasivni nadzor - tokom cijele godine, aktivni nadzor - tokom perioda migracije divljih ptica (mart-april i oktobar-decembar).

Iznos sredstava: 30,001.95€

Način plaćanja: za izvršene javne poslove na otkrivanju avijarne influence isplata sredstava vrši se na osnovu ispostavljene fakture. Uz fakturu se dostavlja izvještaj sa podacima o držaocima živine i broju ispitanih uzoraka, odnosno o datumu, mjestu broju i vrsti divljih ptica od kojih su uzeti uzorci i kopije laboratorijskih izvještaja za dostavljeni uzorak, a za izvršene javne poslove laboratorijske dijagnostike na osnovu fakture za izvršena laboratorijska dijagnostička ispitivanja koju prati izvještaj.

Faktura se ispostavlja do kraja tekućeg za prethodni mjesec.

Fakture koje nijesu blagovremeno dostavljene i koje ne prati kompletna dokumentacija neće se razmatrati.

Opis mjere	Količina	Jed. cijena bez PDV-a	Ukupno bez PDV-a	Ukupno sa PDV-om
Aktivni monitoring				
Uzorkovanje trahealnih/kloakalnih briseva divljih ptica**	300	2,30	690,00	834,90
Labaratorijsko ispitivanje Real-Time PCR	300	43,50	13.050,00	15.790,50
Laboratorisko ispitivanje uzoraka krvi domaće živine ELISA test	2000	3,80	7.600,00	9.196,00

Pasivni monitoring				
Uzorkovanje u slučaju sumnje na VPAI**	10	5.00	50.00	60.50
Uzorkovanje u cilju ranog otkrivanja VPAI	20	5.00	100.00	121.00
Laboratorijsko ispitivanje Real-Time PCR u slučaju sumnje na VPAI	30	43.50	1,305.00	1,579.05
Troškovi preduzimanja mjera na gazdinstvu za potvrđene slučajeve bolesti (DDD, eutanazija, neškodljivi uklanjanje 10 gazdinstava)	20	100.00	2,000.00	2,420.00
UKUPNO			30,001.95€	

**U cijenu utvrđenu programom uračunati su i troškovi prevoza za uzimanje uzoraka trahealnih/kloakalnih briseva.

7. PLAVI JEZIK

Kako bi Crna Gora stekla status zemlje slobodne od plavog jezika, neophodno je dalje vršiti nadzor nad ovom bolešću (pasivni i aktivni) radi otkrivanja i praćenja virusa bolesti plavog jezika kao i entomološki nadzor - kontrola vektora – insekti iz roda *Culicoides*, prenosioca bolesti plavog jezika, radi utvrđivanja njihovog prisustva i utvrđivanje prisustva/odsustva virusa bolesti plavog jezika.

U cilju otkrivanja i praćenja virusa bolesti plavog jezika, u Crnoj Gori će se vršiti: aktivni nadzor koji se zasniva na laboratorijskim ispitivanjima i pasivni nadzor, u skladu s ovim programom i posebnim programom nadzora bolesti plavog jezika i entomološki nadzor vektora bolesti plavog jezika.

a) **Aktivni nadzor** se zasniva na laboratorijskom ispitivanju i obuhvata serološko istraživanje radi otkrivanja i praćenja infekcije virusom bolesti plavog jezika i za procjenu prevalencije infekcije bolesti plavog jezika, u referentnim geografskim jedinicama, na cijeloj teritoriji Crne Gore. Nadzor će se vršiti u cilju preciznije procjene trenutne prevalencije kod prijemčivih životinja, kako bi se mogli sagledati mogući budući scenariji širenja virusa bolesti plavog jezika u Crnoj Gori i razmotrila prioritarna politika nabavke vakcina.

Aktivni nadzor će se sprovoditi u skladu sa ovim programom i posebnim uputstvom koje donosi Uprava.

b) **Pasivni nadzor** se sastoji od službenog otkrivanja i istraživanja svake sumnje na bolest koje je dokumentovano, uključujući i sistem ranog uzbunjivanja za prijavu sumnje na bolest. Pasivni nadzor se vrši radi praćenja prisustva i blagovremenog otkrivanja bolesti plavog jezika kod domaćih preživara (goveda, ovce i koze) u svim slučajevima kada klinički znaci upućuju na sumnju na bolest plavog jezika, kao i radi potvrde odsustva virusa bolesti plavog jezika nakon njegovog pojavljivanja. U ovim slučajevima obavezno je laboratorijsko potvrđivanje, odnosno isključivanje kliničke sumnje na bolest plavog jezika.

c) **Entomološki nadzor** će se vršiti prikupljanjem i identifikacijom insekata iz roda *Culicoides* u cilju utvrđivanja prisutnosti i dinamike pojavljivanja insekata roda *Culicoides*, njihove geografske distribucije i rasprostranjenosti utvrđivanjem područja i perioda godine od najvećeg rizika za pojavu i širenje virusa bolesti plavog jezika određivanjem perioda sezonski slobodnog od vektora virusa bolesti plavog jezika, odnosno perioda kada nisu aktivni adulti insekata roda *Culicoides*. Analizom uzoraka insekata utvrdiće se ukupan broj prisutnih odraslih insekata roda *Culicoides*, identifikovati vrste vektora i virološkim ispitivanjem vektora utvrditi moguća cirkulacija virusa.

U skladu sa procjenom rizika, uzorkovanje insekata iz roda *Culicoides* će se vršiti jednom ili dva puta mjesečno počev od aprila zaključno sa novembrom. Ukupan broj uzorkovanja će biti 84 u sedam referentnih geografskih jedinica, na teritoriji Crne Gore.

Odgovorna institucija: Uprava.

Nosilac posla: Veterinarske ambulante, Specijalistička veterinarska laboratorija, veterinarska inspekcija.

Obuhvat: goveda i mali preživari, u skladu sa posebnim programom nadzora bolesti plavog jezika i programom entomološkog nadzora.

Period realizacije: tokom cijele godine.

Način izvođenja: u skladu sa posebnim programom nadzora.

U cilju pasivnog monitoringa bolesti plavog jezika, u slučaju iznenadnog obolijevanja ili uginuća goveda, ovaca i koza sa kliničkim znacima koji upućuju ili mogu upućivati na sumnju da se radi o bolesti plavog jezika, veterinar uzima uzorke krvi bolesnih životinja ili druge odgovarajuće uzorke po uputstvu Specijalističke veterinarske laboratorije i dostavlja ih laboratoriji radi ispitivanja.

Specijalistička veterinarska laboratorija vrši laboratorijsko-dijagnostičko ispitivanje prikupljenih i dostavljenih uzoraka na prisustvo genoma virusa bolesti plavi jezik metodom PCR.

Specijalistička veterinarska laboratorija u slučaju pozitivnog nalaza odmah obavještava nadležnog službenog veterinaru i Upravu.

Veterinarske ambulante su dužne da blagovremeno:

- dostave nadležnom službenom veterinaru, najkasnije do 10. tekućeg, za mjere izvršene u prethodnom mjesecu, izvještaj o izvršenom uzorkovanju koji sadrži sljedeće podatke: naziv mjesta, datum izvođenja mjere, ime držaoca životinja, broj gazdinstva, identifikacione oznake goveda/ovaca, za svako gazdinstvo pojedinačno u slučaju aktivnog nadzora, a za pasivni nadzor i laboratorijski izvještaj;
- nakon izvršene kontrole od strane službenog veterinaru, dostave Upravi izvještaj i fakturu sa zapisnicima službenog veterinaru.

Iznos sredstava: 14,864.25€

Način plaćanja: isplata sredstava vrši se na osnovu blagovremeno ispostavljene fakture za izvršene javne poslove aktivnog i pasivnog nadzora i entomološkog nadzora, koju prati izvještaj o sprovedenim mjerama i izvršenim aktivnostima i kopijama laboratorijskih izvještaja za dostavljeni uzorak sa zapisnikom službenog veterinaru odnosno za

izvršene naređene mjere za suzbijanje bolesti plavog jezika po rješenju službenog veterinara (sa kopijom rješenja) i na osnovu ispostavljene fakture za izvršena laboratorijska dijagnostička i entomološka ispitivanja uz koju se dostavlja izvještaj o izvršenim laboratorijskim dijagnostičkim i entomološkim ispitivanjima.

Faktura se ispostavlja do kraja tekućeg za prethodni mjesec.

Fakture koje nisu blagovremeno dostavljene i koje ne prati kompletna dokumentacija neće se razmatrati.

Opis mjere	Količina	Jed. cijena bez PDV-a	Ukupno bez PDV-a	Ukupno sa PDV-om
Aktivni nadzor				
Uzorkovanje krvi goveda i dostavljanje laboratoriji*	350			
Uzorkovanje krvi goveda i dostavljanje laboratoriji u slučaju pozitivnih seroloških nalaza**	15			
Laboratorijsko ispitivanje cELISA – serološko	350	4.00	1.400,00	1,694.00
Laboratorijsko ispitivanje prisustva genoma virusa	15	43,50	652,50	789.53
Pasivni nadzor				
Uzorkovanje krvi goveda, ovaca i koza u slučaju sumnje na BPJ**	40	5.90	236,00	285.56
Laboratorijsko ispitivanje prisustva genoma virusa	40	43.50	1.740,00	2,105.40
DDD gazdinstva	10	15.00	150,00	181.50
Entomološki nadzor - monitoring vektora				
Prikupljanje i dostavljanje komaraca/po lokaciji	84	26.50	2.226,00	2,693.46
Entomološka ispitivanja i determinacija	84	26.50	2.226,00	2,693.46
Laboratorijsko ispitivanje Real-Time PCR Culicoides/pul	84	43.50	3.654,00	4,421.34
UKUPNO			14.864,25€	

*Troškovi uzorkovanja i dostavljanja uzoraka kroz aktivni nadzor dati u podprogramu 08. Bolest kvrgave kože goveda, jer se uzorkovanje vrši istovremeno u okviru aktivnog nadzora navedenog programa

8. BOLEST KVRGAVE KOŽE GOVEDA

Radi sprečavanja bolesti kvrgave kože goveda četiri godine (2016, 2017, 2018 i 2019. godine) vršena je vakcinacija svih goveda u cilju stalnog održavanja aktivnog imuniteta protiv virusa bolesti kvrgave kože kod vakcinisanih goveda odnosno stvaranja imuniteta protiv ove bolesti kod nevakcinisanih goveda, kao i dijagnostičke i druge mjere u cilju blagovremenog otkrivanja i suzbijanja pojave bolesti kvrgave kože goveda.

Od 2020. godine ne sprovodi se vakcijacija goveda protiv bolesti kvrgave kože goveda. Odluka je zasnovana na epizootiološkoj situaciji u Crnoj Gori i susjednim zemljama kao i na činjenici da je tokom četiri kampanje vakcinacije postignut zadovoljavajući procenat imunih goveda, u skladu sa preporukama relevantnih međunarodnih institucija - WOA (Međunarodna organizacija za zdravlje životinja), EFSA (Evropska agencija za bezbjednost hrane) kao i Evropske komisije, a posebno GF-TADs (Globalni okvir za prekogranične bolesti životinja, zajednička ekspertna radna grupa osnovana od strane WOA, FAO i EK).

U svim slučajevima kada klinički znaci upućuju na sumnju na bolest kvrgave kože goveda, obavezno je njeno isključivanje (pasivni nadzor).

Odgovorna institucija: Uprava.

Nosilac posla: Veterinarske ambulante, Specijalistička veterinarska laboratorija, veterinarska inspekcija.

Obuhvat: goveda, u skladu sa posebnim programom nadzora bolesti kvrgave kože goveda.

Period realizacije: tokom cijele godine.

Način izvođenja: u skladu sa ovim programom i posebnim programom nadzora bolesti kvrgave kože goveda.

U cilju pasivnog monitoringa bolesti kvrgave kože, u slučaju iznenadnog obolijevanja ili uginuća goveda sa kliničkim znacima koji upućuju ili mogu upućivati na sumnju da se radi o bolesti kvrgave kože goveda, veterinar uzima odgovarajuće uzorke po uputstvu Specijalističke veterinarske laboratorije i dostavlja ih laboratoriji radi ispitivanja.

Specijalistička veterinarska laboratorija vrši laboratorijsko-dijagnostičko ispitivanje prikupljenih i dostavljenih uzoraka na prisustvo genoma virusa bolesti kvrgave kože goveda metodom PCR.

Specijalistička veterinarska laboratorija u slučaju pozitivnog nalaza odmah obavještava nadležnog službenog veterinara i Upravu.

Iznos sredstava: 90,472,91€*

*Sredstva za sprovođenje ovog podprograma dijelom se obezbjeđuju iz sredstava Evropske komisije.

Način plaćanja: isplata sredstava vrši se na osnovu blagovremeno ispostavljene fakture za izvršene javne poslove pasivnog nadzora bolesti kvrgave kože goveda.

U slučaju sumnje ili potvrde na bolest kvrgave kože, potrebno je dostaviti kopije laboratorijskih izvještaja za dostavljeni uzorak sa zapisnikom službenog veterinara odnosno za izvršene naređene mjere za suzbijanje bolesti

kvrge kože goveda po rješenju službenog veterinara (sa kopijom rješenja) i na osnovu ispostavljene fakture za izvršena laboratorijska dijagnostička ispitivanja uz koju se dostavlja izvještaj o izvršenim laboratorijskim dijagnostičkim ispitivanjima.

Faktura se ispostavlja do kraja tekućeg za prethodni mjesec.

Fakture koje nijesu blagovremeno dostavljene i koje ne prati kompletna dokumentacija neće se razmatrati.

Opis mjere	Količina	Jed. cijena bez PDV-a	Ukupno bez PDV-a	Ukupno sa PDV-om
Uzorkovanje krvi goveda kroz aktivni monitoring	840	0.75	630	762.3
Kontrola gazdinstava i klinički pregled životinja	2946	21.00	61,866.00	74,857.86
Laboratorijsko ispitivanje prisustva antitijela na virus BKK – ELISA	840	10	8,400.00	10,164.00
Laboratorijsko ispitivanje prisustva genoma virusa	100	35	3,500.00	4,235.00
Uzorkovanje materijala u slučaju sumnje na BKK i dostavljanje laboratoriji (pasivni nadzor)	20	15	300.00	363.00
Troškovi preduzimanja mjera na gazdinstvu za potvrđene slučajeve bolesti (DDD, eutanazija goveda, neškodljivo uklanjanje)	5	15	75.00	90.75
Refundiranje EK			74.396,00	
UKUPNO			90,472.91€	

*U cijenu utvrđenu programom uračunati su i troškovi prevoza.

9. BOVINA SPONGIOFORMNA ENCEFALOPATIJA – BSE

Radi blagovremenog otkrivanja i suzbijanja bovine spongiformne encefalopatije (u daljem tekstu: BSE) vrši se ispitivanje kod svih goveda starijih od 30 mjeseci koja su zaklana za ishranu ljudi u odobrenim objektima za klanje i kod svih goveda, bez obzira na starost, sa simptomima koji upućuju na BSE.

Odgovorna institucija: Uprava.

Nosilac posla: veterinarske ambulante, ovlašćene veterinarske ambulante – ovlašćeni veterinari za obavljanje službenih kontrola, pregledi papkara prije i poslije klanja i svježeg mesa (*antemortem i postmortem*), Specijalistička veterinarska laboratorija, veterinarska inspekcija

Period realizacije: tokom cijele godine.

Način izvođenja: Na BSE ispituju se sva goveda:

(a) starija od 24 mjeseca:

- koja su prinudno zaklana, odnosno upućena na prinudno (hitno) klanje od strane veterinara nakon nesreće ili zbog ozbiljnih fizioloških ili funkcionalnih poremećaja, uključujući poremećaje centralnog nervnog sistema;
- koja, pri ante mortem pregledu, pokazuju kliničke znake zarazne bolesti ili znake na osnovu kojih se može posumnjati da su zaražene ili pokazuju fiziološke ili funkcionalne poremećaje, uključujući poremećaje centralnog nervnog sistema;

(b) starija od 30 mjeseci:

- prilikom klanja za ishranu ljudi;
- koja su zaklana u okviru programa iskorjenjivanja bolesti, a ne pokazuju kliničke znake bolesti;

(c) starija od 24 mjeseca koja su:

- uginula ili usmrćena na gazdinstvu, osim goveda usmrćenih u okviru suzbijanja epidemije odnosno iskorjenjivanja bolesti;
- uginula ili usmrćena tokom prevoza ili u klanici.

Uzorkovanje potrebnog materijala vrši se u skladu sa stručnim uputstvom koje sačinjava Uprava.

Iznos sredstava: 8.167,50

Način plaćanja: za izvršene javne poslove na otkrivanju BSE iz tač. a, b alineja 2 i tač.3, isplata sredstava vrši se na osnovu ispostavljene fakture. Uz fakturu dostavlja se kopija zahtjeva za laboratorijsko ispitivanje uzoraka sa kopijama laboratorijskih izvještaja za dostavljeni uzorak. Sredstva za naknadu obezbijeđena su kroz program 1, tačka 1.3.2. ovog programa.

Troškove za ispitivanja na BSE goveda iz alineje 1 tačke b koja su zaklana u odobrenim objektima za klanje snosi subjekat koji obavlja djelatnost klanja, na osnovu ispostavljene fakture Specijalističke veterinarske laboratorije za izvršena ispitivanja.

Specijalistička veterinarska laboratorija izrađuje mjesečni izvještaj o broju dostavljenih uzoraka i izvršenim laboratorijskim ispitivanjima na BSE, i dostavlja ga Upravi najkasnije do 15. u mjesecu za prethodni mjesec.

Opis mjere	Količina	Jed. cijena bez PDV-a	Ukupno bez PDV-a	Ukupno sa PDV-om
Nabavka opreme za uzimanje uzoraka	5.000	1,35	6.750,00	8.167,50
UKUPNO				8.167,50€
Troškovi koje plaća subjekat koji obavlja djelatnost klanja				
Laboratorijsko ispitivanje dostavljenih uzoraka				30,00€*

*Cijena iskazana bez PDV-a

10. BOLESTI RIBA, ŠKOLJKI I RAKOVA

Radi praćenja prisustva, blagovremenog otkrivanja i suzbijanja bolesti riba i školjki vrši se dijagnostičko ispitivanje uzoraka riba odnosno školjki uzetih iz ribnjaka i uzgajališta koji su upisani u registre koje vodi Uprava.

Odgovorna institucija: Uprava

Nosilac posla: Specijalistička veterinarska laboratorija

Period realizacije: tokom cijele godine.

10.1 Bolesti riba

Radi otkrivanja i praćenja bolesti slatkovodnih riba, vrši se uzorkovanje u registrovanim ribnjacima na području Crne Gore, najmanje jednom u toku godine. Specijalistička veterinarska laboratorija vrši uzorkovanje i ispitivanja na prisustvo virusne hemoragične septikemije (VHS) i zarazne hematopoetske nekroze (IPN) u skladu sa uputstvom koje donosi Uprava na predlog Specijalističke veterinarske laboratorije.

Specijalistička veterinarska laboratorija vrši uzorkovanje i dijagnostička ispitivanja i dostavlja godišnji izvještaj o sprovedenom ispitivanju Upravi.

10.2 Bolesti školjki

Radi otkrivanja i praćenja bolesti školjki (martelioze i bonamioze) vrši se uzorkovanje školjki (mediteranske dagnje i evropske ostrige) u registrovanim uzgajalištima i to: dagnji jednom godišnje - krajem ljeta ili početkom jeseni, pri čemu se vrši dijagnostičko ispitivanje na prisustvo parazita *Marteilia refringens*, a ostriga jednom godišnje - početkom proljeća na prisustvo parazita *Bonamia* (*Bonamia ostreae* i *Bonamia exitiosa*), u skladu sa uputstvom Uprave.

Specijalistička veterinarska laboratorija vrši uzorkovanje i dijagnostička ispitivanja, i dostavlja godišnji izvještaj o sprovedenom ispitivanju Upravi.

10.3 Bolesti rakova

Radi otkrivanja i praćenja bolesti bijelih pjega rakova vrši se uzorkovanje rakova (bjelonogi rak ili druge prijemčive vrste slatkovodnih rakova) u registrovanim uzgajalištima i otvorenim vodama kada temperatura vode dostigne najvišu godišnju vrijednost (period avgust – septembar). Specijalistička veterinarska laboratorija vrši uzorkovanje prijemčivih vrsta rakova, dijagnostička ispitivanja i dostavlja godišnji izvještaj sprovedenom ispitivanju Upravi.

Iznos sredstava: 13.303,95€

Način plaćanja za izvršene javne poslove na otkrivanju i suzbijanju bolesti riba, školjki i rakova isplata sredstava vrši se na osnovu ispostavljene fakture. Uz fakturu se dostavlja izvještaj sa rezultatima izvršenih laboratorijskih ispitivanja sa podacima o registrovanim ribnjacima i uzgajalištima školjki (naziv, mjesto, kapacitet) kao i lokalitetu uzorkovanih rakova, broj uzetih uzoraka i kopije laboratorijskih izvještaja.

Faktura se ispostavlja do kraja tekućeg za prethodni mjesec.

Fakture koje nijesu blagovremeno dostavljene i koje ne prati kompletna dokumentacija neće se razmatrati.

Opis mjere	Količina	Jed. cijena bez PDV-a	Ukupno bez PDV-a	Ukupno sa PDV-om
Monitoring bolesti slatkovodnih riba*	110	43,50	4.785,00	5.789,85
Monitoring bolesti školjki*	340	15,00	5.100,00	6.171,00
Monitoring bolesti bijelih pjega rakova*	30	35,00	1.050,00	1.270,50
Uzorkovanje rakova*	30	2,00	60,00	72,60
UKUPNO				13.303,95€

*U cijenu utvrđenu programom uračunati su i troškovi uzorkovanja i prevoza.

11. PARAZITSKE BOLESTI - ZOONOZE

Radi blagovremenog otkrivanja i suzbijanja parazitskih bolesti sprovode se preventivne i dijagnostičke mjere.

Nosilac posla: Veterinarske organizacije.

Period za realizaciju: tokom cijele godine.

11.1 Ehinokokoza

Obavezna je redovna dehelmintizacija pasa starijih od tri mjeseca protiv pseće pantljičare *Echinococcus spp*, sredstvom koje pouzdano ubija zrele i nezrele oblike pantljičare, o trošku držaoca, koja se sprovodi kontinuirano tokom cijele godine, o čemu se vodi evidencija u Pasošu za kućne ljubimce.

Radi sprečavanja širenja jaja pantljičare u okolinu, najmanje 48 časova poslije tretiranja pasa, vlasnik pasa neškodljivo uklanja njihov izmet.

Subjekat u poslovanju hranom koji obavlja djelatnost klanja životinja za javnu potrošnju, kao i vlasnici koji kolju životinje za sopstvene potrebe, promijenjene organe čine neškodljivim prokuvavanjem ili spaljivanjem.

Ovlašćeni veterinar u objektima za klanje evidentira svaki utvrđeni slučaj ehinokokoze i prijavljuje nadležnom službenom veterinaru u skladu sa zakonom.

11.2 Trihinelozu

Dijagnostički pregled na prisustvo larve *Trichinella* vrši se metodom kompresije ili vještačke digestije u uzorcima mesa svih zaklanih svinja u odobrenim objektima za klanje, kod svinja zaklanih u domaćinstvu za sopstvene potrebe, a isključivo metodom vještačke digestije svih odstrijeljenih divljih svinja.

Prilikom klanja svinja za sopstvene potrebe držalac životinja dostavlja propisani uzorak mesa na pregled na trihinelozu veterinarskoj ambulanti ili Specijalističkoj veterinarskoj laboratoriji.

Veterinar svaki utvrđeni slučaj trihineloze prijavljuje nadležnom službenom veterinaru radi preduzimanja propisanih mjera.

Ovlašćeni veterinar u objektima za klanje evidentira svaki utvrđeni slučaj trihineloze i o tome obavještava nadležnog službenog veterinara i službenog veterinara u mjestu porijekla životinje, radi preduzimanja propisanih mjera.

Dijagnostički pregled na prisustvo larve *Trichinella* vrši se o trošku vlasnika.

Izuzetno, sredstva za uzorkovanje i sprovođenje dijagnostičkih ispitivanja divljih svinja na trihinelozu za koje su istovremeno dostavljeni odgovarajući ispravni uzorci na ispitivanje na klasičnu kugu svinja obezbjeđena su u tački 12 ovog programa (klasična kuga svinja).

Način izvještavanja: veterinarske ambulante dužne su da Upravi jednom mjesečno dostave izvještaj o broju ispitanih uzoraka i rezultatima ispitivanja.

12. KLASIČNA KUGA SVINJA

Prelazeći na politiku ne-vakcinacije svinja protiv klasične kuge svinja od 1. januara 2020. godine, Crna Gora je zvanično započela proces sticanja statusa zemlje slobodne od bolesti klasična kuga svinja bez vakcinacije, u skladu sa zakonodavstvom Evropske unije i preporukama Svjetske organizacije za zdravlje životinja (WOAH).

Radi sprečavanja pojave i ranog otkrivanja bolesti klasična kuga svinja, vrši se klinički pregled svinja na svim gazdinstvima na kojima se drže svinje, pasivni nadzor populacije domaćih svinja, aktivni i pasivni nadzor populacije divljih svinja na prisustvo virusa klasične kuge svinja, kao i dijagnostičke i druge mjere u cilju blagovremenog otkrivanja i suzbijanja eventualne pojave klasične kuge svinja.

Odgovorna institucija: Uprava.

Nosilac posla: veterinarske ambulante, Specijalistička veterinarska laboratorija, Lovački savez Crne Gore- lovačke organizacije, veterinarska inspekcija.

Obuhvat: gazdinstva na kojima se uzgajaju ili drže svinje, kao i populacija divljih svinja na čitavom području Crne Gore.

Period realizacije: : Godišnji pregled gazdinstava na kojima se drže svinje vrši se u periodu od 1. maja do 1. decembra 2023. godine, aktivni nadzor domaćih svinja kao i pasivni nadzor domaćih i divljih svinja vrši se tokom cijele godine, a aktivni nadzor divljih svinja vrši se tokom lovne sezone na divlju svinju (*Sus scrofa* L.) od 1. oktobra do 31. januara.

Način izvođenja: u skladu sa ovim programom i posebnim programom nadzora klasične kuge svinja u 2023. godini.

Iznos sredstva: 136.007,03€

12.1 Godišnji pregled domaćih svinja na svim gazdinstvima na kojima se drže svinje

Način izvođenja: godišnji pregled domaćih svinja vrše veterinari iz ovlašćenih veterinarskih ambulanti, na svim gazdinstvima na kojima se drži svinje, a koja moraju biti upisana u Centralni registar gazdinstava i životinja koji vodi Uprava.

Pregled obuhvata provjeru identifikacije i registracije svinja, utvrđivanje zdravstvenog statusa, edukaciju držaoca i provjeru biosigurnosnih mjera na gazdinstvima, kao jedan od preduslova za smanjenje rizika od pojave ove klasične kuge svinja i afričke kuge svinja, dvije naročito opasne zarazne bolesti svinja i vrši se u skladu sa ovim programom i uputstvom Uprave.

Na osnovu stvarno zatečenog stanja na gazdinstvu i ispisa iz Elektronske baze – Dosje imanja, upiše brojeve ušnih markica: novoobilježenih životinja, novonabavljenih obilježenih svinja. Za novonabavljene obilježene svinje je obavezno posjedovanje dokumentacije koja prati životinje pri kretanju - Prijava za kretanje svinja sa obaveznim potpisom vlasnika, kao i za životinje koja se više ne nalaze na gazdinstvu. Svi podaci koji se odnose na stvarno stanje na gazdinstvu moraju biti upisani u Elektronsku bazu podataka odmah nakon izvršenog godišnjeg pregleda gazdinstva, a najkasnije u roku od tri dana od dana utvrđivanja promjena.

U promet se mogu stavljaju samo zdrave svinje.

Promet svinja vrši se samo na stočnim pijacama i drugim otkupnim mjestima koja su pod stalnom veterinarskom kontrolom.

Način kontrole: Sprovođenje mjera kontroliše službeni veterinar, u skladu sa stručnim uputstvom Uprave o načinu vršenja službenih kontrola ovlašćenih veterinarskih organizacija u sprovođenju Programa mjera.

Veterinarske ambulante dužne su da blagovremeno:

- dostave Upravi i službenom veterinaru, a najkasnije deset dana prije početka sprovođenja mjere, plan koji mora da sadrži ime i prezime odgovornog veterinara za izvođenja godišnjeg pregleda domaćih svinja tokom godine, u skladu sa periodom za realizaciju, sa tačno navedenom dinamikom izvođenja (datum i mjesto) tokom godine, odnosno blagovremeno obavjeste o izmjeni plana;

- obavijeste Upravu i službenog veterinara o svakom držaocu životinja koji odbija sprovođenje Programa mjera, suprotno članu 51 stav 1 tačka 5 Zakona o veterinarstvu ("Službeni list CG", br. 30/12, 48/15, 52/16 i 43/18);
- dostave nadležnom službenom veterinaru, najkasnije do 10. tekućeg, za mjere izvršene u prethodnom mjesecu, izvještaj o sprovedenim mjerama koji sadrži sljedeće podatke: naziv mjesta, datum izvođenja mjere, ime držaoca životinja i broj životinja za svako gazdinstvo pojedinačno. Uz izvještaj se na uvid službenom veterinaru dostavljaju i Upitnici o godišnjim pregledima svinja na gazdinstvima;
- nakon izvršene kontrole od strane službenog veterinara, dostave Upravi izvještaj sa zapisnikom službenog veterinara.

Način plaćanja: isplata sredstava vrši se na osnovu blagovremeno ispostavljene fakture za izvršene godišnje pregleda domaćih svinja na gazdinstvima, koju prati izvještaj o sprovedenim pregledima sa zapisnikom službenog veterinara, uz obavezno slanje zbirnih podataka u formi excel tabele koju dostavlja Uprava.

12.2. Pasivni nadzor domaćih svinja na klasičnu kugu svinja

Uzorkovanje krvi u cilju isključivanja sumnje na KKS i AKS

Radi ranog otkrivanja klasične kuge svinja kod domaćih svinja obavezno je isključivanje infekcije virusom klasične kuge svinja laboratorijskim ispitivanjem, u svim slučajevima pobačaja i uginuća domaćih svinja, u slučaju utvrđenih kliničkih ili patoanatomskih znakova ili u slučaju kada epidemiološki podaci ukazuju na moguću sumnju na KKS i na uzorcima uginulih svinja koji su dostavljeni sa sumnjom na afričku ili klasičnu kugu svinja, i to:

- sa gazdinstava na kojima se uzgaja 5 ili više krmača, kao i sa gazdinstava na kojima se uzgaja 50 ili više tovljenika na klasičnu kugu svinja ispituju se sve uginule životinje starije od dva mjeseca, a najviše dvije sedmično (ukoliko postoji veći broj uginuća na sedmičnom nivou ispituju se samo prva dva uginuća),
- sa svih ostalih gazdinstava ispituje se svaka uginula svinja starija od dva mjeseca, kada se ante i post mortem pregledom utvrdi sumnja prilikom klanja svinja;
- svake svinje kod koje se isključuje afrička kuga svinja;
- pobačaja – na ispitivanje se dostavlja pobačeni fetus i/ili posteljica ili ako nije dostupan odgovarajući materijal, krv krmače koja je pobacila (krv se obavezno uzima u epruvetu s antikoagulansom).

Uzorci u okviru pasivnog nadzora prikupljaju se isključivo od gore navedenih životinja i svi uzorci se ispituju na prisustvo uzročnika bolesti (PCR).

Veterinar je dužan prilikom svake posjete gazdinstvu da podsjetiti vlasnika da je, u skladu sa članom 56. Zakona o veterinarstvu, dužan da redovno prati zdravstveno stanje kod životinja, i kada se pojavi zarazna bolest životinja ili kada se utvrde znaci bolesti na osnovu kojih se sumnja da je životinja oboljela ili uginula od zarazne bolesti o tome, bez odlaganja, obavijesti najbližu veterinarsku ambulantu ili službenog veterinara.

U slučaju pojave sumnje ili kliničkih znakova koji upućuju ili bi mogli upućivati na pojavu klasične kuge svinja, veterinar je dužan da izvrši klinički pregled svinja, koji mora uključiti i mjerenje tjelesne temperature. Mjerenje tjelesne temperature mora biti sprovedeno na:

- bolesnim svinjama i onima koje slabije uzimaju hranu (mršave svinje);
- svinjama u rekonvalescenciji od drugih bolesti;
- svinjama koje su nedavno dovedene sa područja na kojem je potvrđena KKS ili drugog mjesta sumnjivog/nepoznatog statusa u odnosu na KKS;
- svinjama koje su držane u boksovima/ prostorijama u kojima su boravile osobe koje su bile u kontaktu sa svinjama zaraženim ili sumnjivim na KKS ili sa divljim svinjama; i
- svinjama koje su bile serološki ispitane na KKS, ali se na osnovu rezultata seroispitivanja nije mogla isključiti KKS.

Uz klinički pregled, u slučaju pojave sumnje ili kliničkih znakova koji upućuju ili bi mogli upućivati na pojavu klasične kuge svinja, veterinar sprovodi i uzorkovanje u skladu sa uputstvom Specijalističke veterinarske laboratorije i uzimaju se odgovarajući uzorci tkiva uginulih ili eutanaziranih životinja i dostavljaju laboratoriji radi laboratorijskih ispitivanja.

Isključivanje KKS odnosno AKS se sprovodi na gazdinstvima u kojima petodnevna primjena antibakterijske terapije nije rezultirala padom tjelesne temperature (ili je rezultirala privremenim spuštanjem i ponovnim rastom tjelesne temperature svinje/a) niti poboljšanjem opšeg zdravstvenog stanja svinja i kod pobačaja.

Za isključivanje KKS i AKS uzima se uzorak krvi svinje kod koje nije uočeno poboljšanje zdravstvenog stanja i kod krmače (nazimice) koja je pobacila.

Isključivanje je potrebno razlikovati od sumnje na KKS ili AKS. Prilikom isključivanja ne prijavljuje se sumnja na propisanom Obrascu za prijavu sumnje „PS“ i ne obavještava se veterinarski inspektor. Radi se o isključivanju KKS i AKS i to u slučajevima kada nijesu uočeni karakteristični klinički ili patoanatomski znaci KKS i AKS, kada epidemiološki podaci ne ukazuju na moguću infekciju KKS i AKS. Ova komponenta programa sprovodi se u svrhu ranog otkrivanja infekcije i omogućava bolju reprezentativnost rezultata nadzora.

Sprovođenje mjera u slučaju sumnje odnosno potvrde klasične kuge svinja i dijagnostičko ispitivanje uzoraka vrši se u skladu sa Pravilnikom o mjerama za sprečavanje, otkrivanje, suzbijanje i iskorjenjivanje klasične kuge svinja klasične kuge svinja ("Službeni list CG", br. 18/14 i 84/17). U slučaju pojave bolesti vrši se eutanazija i neškodljivo uklanjanje zaraženih i na zarazu sumnjivih životinja uz sprovođenje svih propisanih zoohigijenskih i biosigurnosnih mjera.

Način plaćanja: isplata sredstava vrši se na osnovu blagovremeno ispostavljene fakture uz koju se dostavlja izvještaj o izvršenim laboratorijskim dijagnostičkim ispitivanjima za dostavljeni uzorak (pasivni nadzor).

12.3. Aktivni nadzor domaćih svinja na klasičnu kugu svinja

U cilju otkrivanja barem jedne seropozitivne svinje, vrši se aktivni nadzor KKS koji uključuje serološko ispitivanje zdravih svinja na KKS i sprovodiće se u skladu sa Stručnim uputstvom Uprave.

Način plaćanja: isplata sredstava vrši se na osnovu blagovremeno ispostavljene fakture uz koju se dostavlja izvještaj o izvršenim laboratorijskim dijagnostičkim ispitivanjima za dostavljeni uzorak, sa kopijom zapisnika službenog veterinara.

12.4. Pasivni nadzor divljih svinja na klasičnu kugu svinja

Radi ranog otkrivanja klasične kuge svinja kod divljih svinja obavezna je prijava lokalnoj veterinarskoj ambulanti ili nadležnom veterinarskom inspektoratu svakog uginuća divlje svinje, pronalaska leša uginule divlje svinje, kao i uginuća divlje svinje nastalog kao posledica saobraćajnih nezgoda, kada se vrši uzorkovanje odgovarajućih uzoraka i dostavljanje Specijalističkoj veterinarskoj laboratoriji.

Način plaćanja: isplata sredstava vrši se na osnovu blagovremeno ispostavljene fakture za izvršene mjere, sa kopijama laboratorijskih izvještaja za dostavljeni uzorak sa zapisnikom službenog veterinara.

12.5. Aktivni nadzor divljih svinja na klasičnu kugu svinja

Način izvođenja: radi utvrđivanja prisustva virusa klasične kuge svinja u prirodi, među populacijom divljih svinja, lovci dostavljaju uzorke tjelesne tečnosti i unutrašnjih organa (tonzile i slezina) divljih svinja, veterinarskim ambulantom, koje te uzorke dostavljaju Specijalističkoj veterinarskoj laboratoriji. Uzorci u okviru aktivnog nadzora divljih svinja prikupljaju se isključivo od odstrijeljenih jedinki, svi uzorci ispituju se na prisustvo specifičnih antitijela protiv klasične kuge svinja, a u slučaju pozitivnih rezultata sprovodi se molekularna dijagnostika na prisustvo uzročnika bolesti (PCR).

Kako bi se postigla statistička značajnost, Uprava će u saradnji sa Lovačkim savezom Crne Gore u svakom od pet lovnih područja (Meditransko lovno područje, Submediteransko lovno područje, Centralno lovno područje, Istočno lovno područje i Sjeverno lovno područje), sa procenjenom populacijom divljih svinja od 400 do 1.000, organizovati uzimanje uzorka od najmanje 60 jedinki, i to ukoliko bude moguće, uzorke bi trebalo prikupiti tako da:

- 50 % uzoraka bude prikupljeno od jedinki starosti od 3 do 12 mjeseci;
- 35 % uzoraka bude prikupljeno od jedinki starosti od 1 do 2 godine;
- 15 % uzoraka bude prikupljeno od jedinki starosti preko 2 godine.

Lovci, veterinarske ambulante i Specijalistička veterinarska laboratorija uzorkovanje, dostavljanje uzoraka i laboratorijsko dijagnostičko ispitivanje prikupljenih i dostavljenih uzoraka vrše u skladu sa stručnim uputstvom Uprave.

Lovci koji dostave kompletne uzorke od divljih svinja u svrhu utvrđivanja prisustva virusa klasične kuge svinja, kao naknadu dobijaju besplatan pregled mesa divlje svinje od koje su dostavljeni uzorci na *Trichinella spiralis*. Veterinarskim ambulantom pripada naknada za pregled, samo ako su uzorci uzeti i dostavljeni Specijalističkoj veterinarskoj laboratoriji na propisan način.

Specijalistička veterinarska laboratorija izrađuje godišnji izvještaj o izvršenim aktivnostima na sprovođenju monitoringa klasične kuge svinja kod divljih svinja i dostavlja ga Upravi.

Način plaćanja: isplata sredstava vrši se na osnovu blagovremeno ispostavljene fakture od strane lovaca koju prati potvrda o primljenom uzorku od strane veterinarske ambulante.

Fakturu za izvršeni trihinoskopski pregled divljih svinja, koju dostavljaju veterinarske ambulante, mora da prati kopija uputa za dostavljanje uzoraka i potvrde o obavljenom trihinoskopskom pregledu.

Faktura se ispostavlja do kraja tekućeg za prethodni mesec.

Fakture koje nijesu blagovremeno dostavljene i koje ne prati kompletna dokumentacija neće se razmatrati.

Opis mjere	Količina	Jed. cijena bez PDV-a	Ukupno bez PDV-a	Ukupno sa PDV-om
Godišnji pregled gazdinstva sa svinjama- prevencija klasične i afričke kuge svinja (u cijenu utvrđenu programom uračunati su i troškovi prevoza)	7. 500	10,00	75.000,00	90,750.00
Aktivni nadzor divljih svinja				
Pregled divljih svinja na <i>Trichinella spiralis</i>	325	12.00	3,900.00	4,719.00
Monitoring KKS divljih svinja - ELISA test*	325	3.90	1,267.50	1,533.68
Laboratorijsko ispitivanje patološkog materijala PCR	325	43.50	14,137.50	17,106.38
Aktivni nadzor domaćih svinja				
Uzorkovanje krvi domaćih svinja	450	3.70	1,665.00	2,014.65
Laboratorijsko ispitivanje -ELISA test	450	3.90	1,755.00	2,123.55
Ukupno godišnji pregled i aktivni nadzor domaćih i divljih svinja			97.725,00	118.247,25
Pasivni nadzor domaćih svinja*				
Uzorkovanje krvi u cilju isključivanja sumnje na KKS i AKS-u EDTA epruvetama	130	5.00	650.00	786,50
Uzorkovanje organa u cilju isključivanja sumnje na KKS i AKS -	100	20	2000.00	2,420.00
Laboratorijsko ispitivanje prisustva genoma virusa u cilju isključivanja sumnje	230	43.50	10.005,00	12,106.05
Laboratorijsko ispitivanje prisustva genoma virusa	20	43,50	870,00	1.052,70
Eutanazija, DDD, neškodljivo uklanjanje uginulih/usmrćenih domaćih svinja sa simptomima	10	50,00	500,00	605,00

KKS*				
Pasivni nadzor divljih svinja**				
Laboratorijsko ispitivanje prisustva genoma virusa	15	43,50	652.50	789.53
UKUPNO			136.007,03€	

** Troškovi uzorkovanja i dostavljanja uzoraka u SVL uginulih/usmrćenih divljih svinja dati u podprogramu 13. Afrička kuga svinja, jer se uzorkovanje vrši istovremeno u okviru pasivnog nadzora divljih svinja na afričku kugu svinja.

13. AFRIČKA KUGA SVINJA

Radi sprečavanja pojave i ranog otkrivanja bolesti afričke kuge svinja vrši se pasivni nadzor populacije domaćih svinja, aktivni i pasivni nadzor populacije divljih svinja na prisustvo virusa afričke kuge svinja, kampanja podizanja svijesti, kao i dijagnostičke i druge mjere u cilju blagovremenog otkrivanja i suzbijanja pojave afričke kuge svinja.

Odgovorna institucija: Uprava.

Nosilac posla: veterinarske ambulante, Specijalistička veterinarska laboratorija, Lovački savez Crne Gore- lovačke organizacije, veterinarska inspekcija.

Obuhvat: sva gazdinstva na kojima se drže svinje, kao i populacija divljih svinja na čitavom području Crne Gore.

Period realizacije: Pasivni nadzor domaćih i divljih svinja vrši se tokom cijele godine, a aktivni nadzor divljih svinja vrši se tokom lovne sezone na divlju svinju (*Sus scrofa* L.) od 1. oktobra do 31. januara.

Način izvođenja: u skladu sa ovim programom i posebnim programom nadzora klasične kuge svinja u 2023. godini.

Iznos sredstva: 96,870.63€*

*Sredstva za sprovođenje ovog podprograma dijelom se obezbijavaju iz sredstava Evropske komisije (54,534.75€).

13.1. Aktivni nadzor divljih svinja na afričku kugu svinja

Način izvođenja: Radi utvrđivanja prisustva virusa afričke kuge svinja u prirodi, među populacijom divljih svinja, lovci dostavljaju uzorke tjelesne tečnosti i unutrašnjih organa (tonzile i slezina) divljih svinja, veterinarskim ambulantama, koje te uzorke dostavljaju Specijalističkoj veterinarskoj laboratoriji. Uzorci u okviru aktivnog nadzora divljih svinja prikupljaju se isključivo od odstrijeljenih jedinki, svi uzorci ispituju se na prisustvo specifičnih antitijela protiv afričke kuge svinja, a u slučaju pozitivnih rezultata sprovodi se molekularna dijagnostika na prisustvo uzročnika bolesti (PCR).

Kako bi se postigla statistička značajnost, Uprava će u saradnji sa Lovačkim savezom Crne Gore u svakom od pet lovničkih područja (Mediterransko lovno područje, Submediteransko lovno područje, Centralno lovno područje, Istočno lovno područje i Sjeverno lovno područje), sa procjenjenom populacijom divljih svinja od 400 do 1.000, organizovati uzimanje uzorka od najmanje 60 jedinki, i to ukoliko bude moguće, uzorke bi trebalo prikupiti tako da:

- 50 % uzoraka bude prikupljeno od jedinki starosti od 3 do 12 mjeseci;
- 35 % uzoraka bude prikupljeno od jedinki starosti od 1 do 2 godine;
- 15 % uzoraka bude prikupljeno od jedinki starosti preko 2 godine.

Lovci, veterinarske ambulante i Specijalistička veterinarska laboratorija uzorkovanje, dostavljanje uzoraka i laboratorijsko dijagnostičko ispitivanje prikupljenih i dostavljenih uzoraka vrše u skladu sa stručnim uputstvom Uprave.

Lovci koji dostave kompletne uzorke od divljih svinja u svrhu utvrđivanja prisustva virusa afričke kuge svinja, kao naknadu dobijaju besplatan pregled mesa divlje svinje od koje su dostavljeni uzorci na *Trichinella spiralis* (tačka 12. ovog programa). Veterinarskim ambulantama pripada naknada za pregled, samo ako su uzorci uzeti i dostavljeni Specijalističkoj veterinarskoj laboratoriji na propisan način.

Specijalistička veterinarska laboratorija izrađuje godišnji izvještaj o izvršenim aktivnostima na sprovođenju monitoringa afričke kuge svinja kod divljih svinja i dostavlja ga Upravi.

13.2. Pasivni nadzor domaćih svinja na afričku kugu svinja

Radi ranog otkrivanja afričke kuge svinja kod domaćih svinja obavezno je isključivanje infekcije virusom afričke kuge svinja laboratorijskim ispitivanjem svih slučajeva kada se utvrde klinički znakovi koji upućuju na afričku kugu svinja i na uzorcima uginulih svinja koji su dostavljeni sa sumnjom na afričku ili klasičnu kugu svinja, i to:

- sa gazdinstava na kojima se uzgaja pet ili više krmača, kao i sa gazdinstava na kojima se uzgaja 50 ili više tovljenika na klasičnu kugu svinja ispituju se sve uginule životinje starije od dva mjeseca, a najviše dvije sedmično (ukoliko postoji veći broj uginuća na sedmičnom nivou ispituju se samo prva dva uginuća),
- sa svih ostalih gazdinstava ispituje se svaka uginula svinja starija od dva mjeseca,
- kada se ante i post mortem pregledom utvrdi sumnja prilikom klanja svinja;
- svake svinje kod koje se isključuje klasična kuga svinja.

Uzorci u okviru pasivnog nadzora prikupljaju se isključivo od gore navedenih životinja, svi uzorci ispituju se na prisustvo uzročnika bolesti (PCR).

U slučaju pojave sumnje ili kliničkih znakova koji upućuju ili bi mogli upućivati na pojavu afričke kuge svinja, veterinar, u skladu sa uputstvom Specijalističke veterinarske laboratorije, uzima odgovarajuće uzorke tkiva uginulih ili eutanaziranih životinja i dostavlja ih laboratoriji radi laboratorijskih ispitivanja. U slučaju pojave bolesti vrši se eutanazija i neškodljivo uklanjanje zaraženih i na zarazu sumnjivih životinja uz sprovođenje svih propisanih zoohigijenskih i biosigurnosnih mjera.

Sprovođenje mjera u slučaju sumnje odnosno potvrde afričke kuge svinja i dijagnostičko ispitivanje uzoraka vrši se u skladu sa Pravilnikom o mjerama za otkrivanje, suzbijanje i iskorjenjivanje afričke kuge svinja ("Službeni list CG", broj 57/17).

13.3. Pasivni nadzor divljih svinja na afričku kugu svinja

Radi ranog otkrivanja klasične kuge svinja kod divljih svinja obavezna je prijava lokalnoj veterinarskoj ambulanti ili nadležnom veterinarskom inspektoratu svakog uginuća divlje svinje, pronalaska leša uginule divlje svinje, kao i uginuća divlje svinje nastalog kao posljedica saobraćajnih nezgoda, kada se vrši uzorkovanje odgovarajućih uzoraka i dostavljanje Specijalističkoj veterinarskoj laboratoriji.

Način plaćanja: isplata sredstava vrši se na osnovu blagovremeno ispostavljene fakture koju prati potvrda o primljenom uzorku od strane veterinarske ambulante odnosno laboratorijski izvještaj.

Faktura se ispostavlja do kraja tekućeg za prethodni mjesec.

Fakture koje nijesu blagovremeno dostavljene i koje ne prati kompletna dokumentacija neće se razmatrati.

*AKS - Mjere u 2023, KOFINANSIRANJE EK					
Opis mjere	Količina	Jed. cijena bez PDV-a	Jed. cijena sa PDV-om	Ukupno bez PDV-a	Ukupno sa PDV-om
Pasivni nadzor domaćih svinja					
Uzorkovanje (u slučaju sumnje, uginulih svinja, na liniji klanja sa simptomima AKS)	250	0.00	0.00	0.00	0.00
Laboratorisko ispitivanje prisustva genoma virusa	250	13.15	15.91	3,287.50	3,977.88
Pasivni nadzor divljih svinja					
Informacije o uginuloj/usmrćenoj divljoj svinji sa simptomima AKS	15	10	10	150.00	150.00
Uzorkovanje i dostavljanje uzoraka u SVL uginulih/usmrćenih divlje svinje sa simptomima AKS	15	20.00	24.2	300.00	363.00
Laboratorisko ispitivanje prisustva genoma virusa	15	13.15	15.91	197.25	238.67
Neškodljivo uklanjanje uginulih/usmrćenih divlje svinje sa simptomima AKS	15	40.00	48.40	600.00	726.00
Kampanja podizanja svijesti					
štampanje flajera i postera, iznajmljivanje bilborda, emitovanje radio, tv i internet spotova				20,000.00	24,200.00
Radionice, sastanci (veterinarsko osoblje, držaoci svinja, lovci, šumari, rendžeri u nacionalnim parkovima, prevoznici, carina,...)				30,000.00	36,300.00
REFUNDIRANJE EK UKUPNO €				54,534.75	
UKUPNO €				65,955.55	

*Sredstva za sprovođenje ovog podprograma dijelom se obezbijavaju iz sredstava Evropske komisije (54,534.75€).

AKS - Mjere u 2023, FINANSIRANJE IZ BUDŽETA					
Opis mjere	Količina	Jed. cijena bez PDV-a	Jed. cijena sa PDV-om	Ukupno bez PDV	Ukupno sa PDV-om
Pasivni nadzor domaćih svinja					
Uzorkovanje (u slučaju sumnje, uginulih svinja, na liniji klanja sa simptomima AKS) *	250	0.00	0.00	0.00	0.00
Laboratorisko ispitivanje prisustva genoma virusa*	250	29.35	35.51	7,337.50	8,878.38
Pasivni nadzor divljih svinja					
Informacije o uginuloj/usmrćenoj divljoj svinji sa simptomima AKS*	15	30	30	450.00	450.00
Uzorkovanje i dostavljanje uzoraka u SVL uginulih/usmrćenih divlje svinje sa simptomima AKS*	15	100.00	121	1,500.00	1,815.00
Laboratorisko ispitivanje prisustva genoma virusa*	15	29.35	35.51	440.25	532.70
Neškodljivo uklanjanje uginulih/usmrćenih divljih svinja sa simptomima AKS*	15	110.00	133.10	1,650.00	1,996.50
Aktivni nadzor divljih svinja					
Aktivni nadzor divljih svinja - laboratorijsko ispitivanje ELISA test	300	5.00	6.05	1,500.00	1,815.00
Laboratorisko ispitivanje prisustva genoma virusa*	300	42.50	51.425	12,750.00	15,427.50
UKUPNO €				30,915.08	

*Troškovi uzorkovanja i dostavljanja uzoraka (u slučaju sumnje, uginulih svinja, na liniji klanja sa simptomima KKS i AKS) dati u podprogramu 12 Klasična kuga svinja, jer se uzorkovanje vrši istovremeno u okviru pasivnog nadzora domaćih svinja na klasičnu kugu svinja u cilju isključivanja sumnje na klasičnu kugu svinja.

14. BJESNILO

14.1 Preveniranje bjesnila domaćih životinja i mjere za blagovremeno otkrivanje i suzbijanje pojave bjesnila

Radi sprečavanja pojave bjesnila vrši se vakcinacija pasa i mačaka inaktivisanom vakcinom u cilju stalnog održavanja aktivnog imuniteta protiv virusa bjesnila, kao i dijagnostičke i druge mjere u cilju blagovremenog otkrivanja i suzbijanja pojave bjesnila.

Odgovorna institucija: Uprava.

Nosilac posla: veterinarske ambulante, Specijalistička veterinarska laboratorija, Lovački savez Crne Gore- lovačke organizacije, veterinarska inspekcija.

Obuhvat: 8.500 pasa, kroz redovnu vakcinaciju protiv bjesnila, u skladu sa uputstvom proizvođača i vakcinacija drugih životinja u slučaju sprovođenja vakcinacije kod pojave bjesnila na zaraženom i ugroženom području po rješenju službenog veterinara.

Period realizacije: tokom cijele godine.

Način izvođenja: vakcinacija pasa i mačaka protiv bjesnila vrši se u skladu sa Pravilnikom o mjerama za sprečavanje pojave, utvrđivanje, suzbijanje i iskorenjivanje bjesnila kod životinja ("Službeni list CG", broj 53/11), uputstvom Uprave i uputstvom proizvođača vakcine.

Psi i mačke stariji od tri mjeseca vakcinišu se jedanput godišnje, inaktivisanom vakcinom protiv bjesnila, uz revakcinaciju, prema uputstvu proizvođača vakcine.

Vakcinacija pasa mlađih od tri mjeseca može se obaviti ukoliko postoje opravdani razlozi, prema uputstvu proizvođača vakcine.

Uprava obezbjeđuje vakcinu za potrebe sprovođenja vakcinacije pasa, vakcinacije kod pojave bjesnila na zaraženom i ugroženom području i za pse u registrovanim skloništima za napuštene životinje (kućne ljubimce).

Troškove izvođenja vakcinacije životinja snosi vlasnik životinje.

Vakcinišu se psi koji su identifikovani odgovarajućim mikročipom (provjera njegove ispravnosti) odnosno u slučaju neidentifikovanih pasa, vakcinacija se vrši nakon aplikacije mikročipa, a podaci o izvršenom obilježavanju (broj mikročipa) i izvršenoj vakcinaciji unose se u pasoš za pse koji štampa Uprava i Registar kućnih ljubimaca.

Vakcinacija pasa protiv bjesnila, identifikacija - aplikacija mikročipa i izdavanje pasoša kao i unos podataka u Registar kućnih ljubimaca vrši se u skladu sa uputstvom Uprave.

U slučaju potrebe vakcinišu se i druge prijemčive životinje, po nalogu službenog veterinara.

U cilju praćenja prisustva bjesnila, vrši se sakupljanje i ispitivanje životinja za koje postoji sumnja na bjesnilo, tzv. "indikator životinja". Indikator životinje su domaći i divlji sisari:

- koji su imali neposredan kontakt sa ljudima (ugriz, ogrebotina ili lizanje povrijeđene kože itd.);
- koji pokazuju kliničke znake ili nenormalno ponašanje koje ukazuje na bjesnilo;
- divlji mesojedi koji su pronađeni mrtvi ili ubijeni.

Sakupljanje divljih mesojeda koji su pronađeni mrtvi ili ubijeni po prijavi građana ili su nađeni tokom redovnih lovačkih aktivnosti vrše lovačke organizacije i dostavljaju ih veterinarskim ambulantama.

Veterinarske ambulante ove i uzorke ostalih indikator životinja pakuju, označavaju i pravilno čuvaju i sa uputom dostavljaju Specijalističkoj veterinarskoj laboratoriji na ispitivanje, u skladu sa stručnim uputstvom Uprave.

Specijalistička veterinarska laboratorija vrši prijem uzoraka, ispitivanje prisustva antigena virusa bjesnila kod indikator životinja metodom FAT (tehnika fluorescentnih antitijela).

Iznos sredstava 40.877,55 €

Način izvještavanja i kontrole: veterinarske ambulante dužne su da obavijeste Upravu i službenog veterinara o svakom držaocu psa koji odbija identifikaciju psa i vakcinaciju protiv bjesnila u skladu sa Programom mjera (član 51 stav 1 tačka 5 i član 110 stav 1 Zakona o veterinarstvu) i blagovremeno Upravi dostave:

- izvještaje o pojedinačno uzetim uzorcima sumnjivih životinja na bjesnilo/indikator životinje, sa kopijom laboratorijskog izvještaja za ispitane sumnjive životinje na bjesnilo/indikator životinje, koji su dostavljeni Specijalističkoj veterinarskoj laboratoriji, najkasnije do 10. u mjesecu za mjere izvršene u prethodnom mjesecu;
- izvještaj o izvršenoj identifikaciji i vakcinaciji mačaka sa kopijama potvrda o vakcinaciji, najkasnije do 10. tekućeg, za identifikaciju i vakcinaciju mačaka izvršenu u prethodnom mjesecu koji sadrži sljedeće podatke: datum izvođenja vakcinacije, naziv i serijski broj vakcine, ime držaoca životinja i broj životinja koji je vakcinisan;
- izvještaj za izvršene javne poslove po nalogu službenog veterinara i zapisnik službenog veterinara o sprovedenim mjerama;
- Specijalistička veterinarska laboratorija - izvještaj o primljenim uzorcima sumnjivih životinja na bjesnilo/indikator životinje sa rezultatima izvršenih analiza.

Način plaćanja: za izvršene javne poslove na sprečavanju pojave bjesnila po nalogu službenog veterinara, uzorkovanje, dostavljanje uzoraka i laboratorijsko ispitivanje sumnjivih životinja na bjesnilo/indikator životinje isplata sredstava vrši se na osnovu blagovremeno ispostavljenе fakture. Uz fakturu za izvršene javne poslove po nalogu službenog veterinara dostavlja se izvještaj i zapisnik službenog veterinara o sprovedenim mjerama. Uz fakturu za izvršene javne poslove dostavlja se izvještaj o sprovedenim mjerama i izvršenim aktivnostima na sprovođenju ovog programa sa kopijama Uputa za ispitivanje i kopijama laboratorijskih izvještaja za dostavljeni uzorak.

Faktura se ispostavlja do kraja tekućeg za prethodni mjesec.

Fakture koje nijesu blagovremeno dostavljene i koje ne prati kompletna dokumentacija neće se razmatrati.

Opis mjere	Količina	Jed. cijena bez PDV-a	Ukupno bez PDV-a	Ukupno sa PDV-om
Nabavka vakcina	8.500	1,70	14,450.00	15.461,50
Vakcinacija domaćih životinja po nalogu službenog veterinara	50	1,30	65,00	78,65
Monitoring prisustva bjesnila - indikator životinja				
Uzorkovanje i dostava uzoraka*	15	15,00	225,00	272,25
Sakupljanje nađenih mrtvih i ubijenih mesojeda*	15	10,00	150,00	181,50
Laboratorijsko ispitivanje na bjesnilo - FAT	15	20,00	300,00	363,00
Zoohigijenske i biosigurnosne mjere	1	15,00	15,00	18,15
UKUPNO			16.375,05€	

*U cijenu utvrđenu programom uračunati su i troškovi prevoza.

14.2 Preveniranje i suzbijanje bjesnila lisica i drugih divljih životinja oralnom vakcinacijom i monitoring uspješnosti vakcinacije

Radi suzbijanja bjesnila kod lisica i drugih divljih životinja, sprovodi se oralna vakcinacija lisica i drugih divljih životinja i monitoring uspješnosti sprovedene oralne vakcinacije lisica i drugih divljih životinja.

Odgovorna institucija: Uprava.

Nosioci posla: Uprava, veterinarske ambulante, Specijalistička veterinarska laboratorija, Lovački savez Crne Gore - lovačke organizacije, Nacionalni parkovi Crne Gore, veterinarska inspekcija.

Period realizacije: dva puta godišnje - proljeće i jesen.

Iznos sredstava: 24,502.50 €

Način sprovođenja i provjera uspješnosti vakcinacije: vakcinacija se sprovodi distribucijom iz aviona vakcina (mamaca) na cijeloj teritoriji Crne Gore, izuzev u urbanim područjima, na vodenim i močvarnim površinama i u području vojnih zona.

Nakon sprovedene oralne vakcinacije vrši se monitoring uspješnosti sprovedene oralne vakcinacije, kao i utvrđivanje prisustva / odsustva antigena virusa bjesnila u populaciji lisica (aktivni monitoring bjesnila divljih životinja). Na svakih 100 km² teritorije (oblasti na kojoj su distribuirane vakcine) potrebno je uloviti i ispitati po četiri zdrave lisice. Odstrjel lisica vrše lovci, iz različitih djelova lovačkih oblasti kako bi se omogućile prostorne varijacije, u skladu sa planom uzorkovanja Uprave koji se dostavlja Lovačkom savezu.

Lovci ulovljene lisice dostavljaju veterinarskim ambulantama, koje unose podatke u uput za ispitivanje ubijenih lisica u svrhu procjene uspješnosti oralne vakcinacije protiv bjesnila i uzorak sa uputom dostavljaju Specijalističkoj veterinarskoj laboratoriji na ispitivanje.

Specijalistička veterinarska laboratorija na uzorcima lisica vrši: procjenu starosti lisica, ispituje nivo antitijela na virus bjesnila ELISA testom i prisustvo biomarkera tetraciklina u zubima/kostima. Ukoliko su ovi nalazi pozitivni, smatra se da je lisica konzumirala mamac, odnosno da je vakcinisana. Istovremeno, Specijalistička veterinarska laboratorija vrši i ispitivanja istih uzoraka lisica na prisustvo/odsustvo antigena virusa bjesnila FAT.

Ukupan obuhvat: 500 lisica za lovnu sezonu 2023/2024. Programom za 2023. je predviđena naknada za 250 jedinki ulovljenih lisica, što se odnosi na 2023. godinu.

Način izvještavanja i kontrole: Specijalistička veterinarska laboratorija dostavlja Upravi izvještaj o primljenim uzorcima odstrijeljenih lisica u svrhu procjene starosti lisica, nivou antitijela na virus bjesnila, prisustvu biomarkera tetraciklina u zubima/kostima i prisustvu/odsustvu antigena virusa bjesnila, sa rezultatima izvršenih analiza u elektronskoj i pisanoj formi.

Veterinarske ambulante su dužne da Upravi dostave izvještaje o uzetim uzorcima odstrijeljenih lisica, sa kopijama Uputa za podnošenje uzoraka Specijalističkoj veterinarskoj laboratoriji, najkasnije do 10. u mjesecu za mjere izvršene u prethodnom mjesecu.

Način plaćanja: za izvršene javne poslove uzorkovanja, dostavljanja uzoraka i laboratorijsko ispitivanje odstrijeljenih lisica isplata sredstava vrši se na osnovu ispostavljene fakture. Uz fakturu za uzorkovanje, dostavljanje uzoraka i laboratorijsko ispitivanje odstrijeljenih lisica dostavlja se izvještaj o sprovedenim mjerama i izvršenim aktivnostima na sprovođenju ovog programa sa kopijama uputa za ispitivanje za dostavljeni uzorak.

Lovačke organizacije dostavljaju zahtjev za isplatu naknade za ulovljene lisice, uz kopiju uputa za ispitivanje sa žiro-računom lovačke organizacije.

Specijalistička veterinarska laboratorija uz fakturu dostavlja izvještaj o procjeni starosti lisica, nivou antitijela na virus bjesnila ELISA testom, prisustvu biomarkera tetraciklina u zubima/kostima i prisustvu/odsustvu antigena virusa bjesnila.

Faktura se ispostavlja do kraja tekućeg za prethodni mjesec.

Isplata sredstava veterinarskim ambulantama za izvršene javne poslove vrši se samo za kompletne uzorke uzete na propisan način i dostavljene Specijalističkoj veterinarskoj laboratoriji, u skladu sa uputstvom o uzorkovanju.

Fakture koje nijesu blagovremeno dostavljene i koje ne prati kompletna dokumentacija neće se razmatrati.

Opis mjere	Količina	Jed. cijena bez PDV-a	Ukupno bez PDV-a	Ukupno sa PDV-om
Monitoring uspješnosti oralne vakcinacije - naknada lovcima*	250	15,00	3,750.00	4,537.50

Monitoring uspješnosti oralne vakcinacije - uzorkovanje veterinarske ambulante*	250	18,00	4,500.00	5,445.00
Određivanje starosti odstreljenih lisica	250	4,00	1,000.00	1,210.00
Utvrđivanje prisustva biomarkera (tetraciklina)	250	10,00	2,500.00	3,025.00
Određivanje titra antitijela ELISA testom	250	14,00	3,500.00	4,235.00
Utvrđivanje prisustva antigena virusa bjesnila FAT metodom	250	20,00	5,000.00	6,050.00
UKUPNO	24,502.50€			

*U cijenu utvrđenu programom uračunati su i troškovi prevoza.

15. ANTRAKS

Radi sprečavanja pojave antraksa vrši se vakcinacija goveda u cilju stalnog održavanja aktivnog imuniteta protiv antraksa, kao i dijagnostičke i druge mjere u cilju blagovremenog otkrivanja i suzbijanja pojave antraksa.

Odgovorna institucija: Uprava.

Nosioci posla: Veterinarske ambulante, veterinarska inspekcija.

Obuhvat: prijemčive životinje na distriktnom području, koje se izgone na ispašu, goveđe, ovčije i kozje kože koje potiču od životinja koje su zaklane bez službene kontrole ili potiču od uginulih životinja.

Period realizacije: održavanje stalnog imuniteta kod životinja u distriktu koje podliježu vakcinaciji.

Način izvođenja: vakcinacija protiv antraksa vrši se na distriktnom području koje je odredila Uprava, vakcinom koja sadrži suspenziju živih spora *Bacillus anthracis*, u skladu sa uputstvom proizvođača vakcine, od utvrđivanja bolesti narednih 20 godina.

Životinje iz distriktnog područja se izgone na ispašu i stavljaju u promet tek nakon što je od vakcinacije proteklo vrijeme potrebno za stvaranje imuniteta.

Obdukcija životinja uginulih od antraksa ili sumnjivih na antraks vrši se na propisan način.

Za laboratorijsko ispitivanje kod sumnje na antraks uzima se uzorak prema uputstvu za uzorkovanje Specijalističke veterinarske laboratorije.

Laboratorijsko ispitivanje goveđe, ovčije i kozje kože koje potiču od životinja koje su zaklane bez službene kontrole ili potiču od uginulih životinja vrši Specijalistička veterinarska laboratorija, o trošku pravnog i fizičkog lica koje obavlja djelatnost prometa, konzerviranja, obrade, prerade i skladištenja kože.

Leševi životinja oboljelih ili sumnjivih na antraks uništavaju se na propisani način.

Iznos sredstava: 7,830.80€

Način kontrole: sprovođenje preventivnih mjera kontroliše službeni veterinar. Nadležni službeni veterinar blagovremeno se obavještava prije početka sprovođenja vakcinacije o datumu i mjestu vakcinacije.

Veterinarske ambulante dostavljaju nadležnom službenom veterinaru izvještaj o sprovedenim mjerama sa kopijama potvrda o izvršenoj vakcinaciji, najkasnije do 10. tekućeg, za mjere izvršene u prethodnom mjesecu. Izvještaj sadrži sljedeće podatke: naziv mjesta, datum izvođenja mjere, ime držaoca životinja i identifikacioni broj gazdinstva sa identifikacionom oznakom životinje. Nakon izvršene kontrole, veterinarska ambulanta dostavlja Upravi izvještaj sa kopijama potvrda o izvršenoj vakcinaciji i zapisnikom službenog veterinara.

Način plaćanja: za izvršene javne poslove vakcinacije isplata sredstava vrši se na osnovu ispostavljene fakture uz koju se dostavlja izvještaj o sprovedenim mjerama, kopije potvrda o izvršenoj vakcinaciji i zapisnik službenog veterinara.

Faktura se ispostavlja do kraja tekućeg za prethodni mjesec.

Fakture koje nijesu blagovremeno dostavljene i koje ne prati kompletna dokumentacija neće se razmatrati.

Opis mjere	Količina	Jed. cijena bez PDV-a	Ukupno bez PDV-a	Ukupno sa PDV-om
Nabavka vakcine protiv antraksa	1.500	1.20	1,800.00	1,926.00
Izvođenje vakcinacije protiv antraksa goveda	1.500	1.70	2,550.00	3,085.50
Izvođenje vakcinacije protiv antraksa ovce	2.300	1.00	2,300.00	2,783.00
Zoohigijenske i biosigurnosne mjere	2	15.00	30.00	36.30
UKUPNO				7.830,80€

**u cijenu utvrđenu programom uračunati su i troškovi prevoza.

16. ATIPIČNA KUGA ŽIVINE (*Newcastle disease*)

Radi sprečavanja pojave atipične kuge živine vrši se vakcinacija živine u cilju stalnog održavanja aktivnog imuniteta protiv atipične kuge živine, kao i dijagnostičke i druge mjere u cilju praćenja, blagovremenog otkrivanja i suzbijanja pojave atipične kuge živine.

Odgovorna institucija: Uprava.

Nosilac posla: veterinarske ambulante, Specijalistička veterinarska laboratorija, veterinarska inspekcija.

Obuhvat: sva živina na teritoriji Crne Gore.

Način izvođenja: u cilju efikasnog praćenja zdravstvenog stanja živine vrši se upis u registar gazdinstava na kojima se drži i uzgaja živina (držalaca živine) koji vodi Uprava.

Atipična kuga živine sprečava se stalnim održavanjem imuniteta protiv atipične kuge živine na gazdinstvima na kojima se drži i uzgaja živina, vakcinacijom živine inaktivisanom vakcinom pripremljenom od lentogenog soja, prema uputstvu proizvođača, na teret držaoca živine.

Efektivnost imunizacije živine u intenzivnoj proizvodnji provjerava se serološkim ispitivanjem krvi živine, i sastavni je dio imunoprofilaktičkog postupka, o trošku držaoca.

Veterinarske ambulante i veterinarska služba koja obavlja vakcinaciju živine dostavljaju nadležnom službenom veterinaru i Upravi izvještaj o sprovedenoj vakcinaciji protiv atipične kuge živine najkasnije do kraja tekućeg za prethodni mjesec i dva puta godišnje izvještaj o provjeri imunosti živine u objektima u intenzivnom uzgoju.

U cilju monitoringa uspješnosti imunizacije vakcinisane živine u registrovanim objektima za uzgoj i držanje živine, ispituju se uzorci krvi živine po stručnom uputstvu Uprave radi dostavljanja Specijalističkoj veterinarskoj laboratoriji na ispitivanje prisustva specifičnih antitijela protiv virusa atipične kuge živine. Uzorkovanje krvi domaće živine vršiče se sa gazdinstava čiji će broj biti dovoljan da se identifikuje najmanje jedno serološki negativno gazdinstvo uz interval pouzdanosti CI 95% i uz pretpostavljenu prevalencu seronegativnih gazdinstava od 5%, kao i dostavljanje uzoraka laboratoriji radi ispitivanja. Broj jedinki od kojih će se uzeti uzorci iz svakog odabranog gazdinstva, biće dovoljan da se otkrije najmanje jedna seronegativna jedinka sa intervalom pouzdanosti CI 95% i uz pretpostavljenu prevalencu seronegativnih jedinki veću od 30%. Uzorci krvi će biti uzeti od svih kategorija živine u proizvodnji i vrsta živine i to najmanje 5 do 10 jedinki iz različitih objekata u slučaju da je na istom gazdinstvu prisutno više od jednog objekta za uzgoj.

U slučaju pojave sumnje ili kliničkih znakova koji upućuju ili bi mogli upućivati na pojavu atipične kuge živine, veterinar, u skladu sa uputstvom Specijalističke veterinarske laboratorije, uzima odgovarajuće uzorke tkiva uginule ili bolesne živine i dostavlja ih laboratoriji radi laboratorijskih ispitivanja.

Specijalistička veterinarska laboratorija vrši odgovarajuće laboratorijsko-dijagnostičko ispitivanje prikupljenih i dostavljenih uzoraka i odmah dostavlja rezultate nadležnim službenim veterinarima radi preduzimanja propisanih mjera i izvještaj Upravi.

U slučaju pojave bolesti vrši se eutanazija sa neškodljivim uklanjanjem zaraženih i na zarazu sumnjivih životinja uz sprovođenje svih propisanih zoohigijenskih i biosigurnosnih mjera.

U slučaju nepovoljne epizootičke situacije, na osnovu posebnih programa koji se izrađuju na osnovu analize rizika može se naložiti vakcinacija živine u ekstenzivnom uzgoju vakcinama proizvedenim od mezogenog soja virusa.

Period realizacije: tokom cijele godine.

Iznos sredstava: 12,826.00€

Način kontrole: Sprovođenje monitoringa uspješnosti imunizacije vakcinisane živine u registrovanim objektima za uzgoj i držanje živine kontroliše službeni veterinar. Veterinarske ambulante dužne su da dostave nadležnom službenom veterinaru izvještaj o sprovedenim mjerama sa kopijama laboratorijskih izvještaja, najkasnije do 10. tekućeg, za mjere izvršene u prethodnom mjesecu. Izvještaj sadrži sljedeće podatke: naziv mjesta, datum izvođenja mjere, ime držaoca životinja i broj životinja za svako gazdinstvo pojedinačno. Nakon izvršene kontrole, veterinarska ambulanta dostavlja Upravi izvještaj sa kopijama laboratorijskih izvještaja o ispitivanju i zapisnikom službenog veterinara.

Način plaćanja: Za izvršene javne poslove na kontroli efektivnosti imunizacije živine isplata se vrši na osnovu ispostavljenih fakture.

Uz fakturu se dostavlja izvještaj o sprovedenim mjerama, kopije laboratorijskih izvještaja i zapisnik službenog veterinara.

Faktura se ispostavlja do kraja tekućeg za prethodni mjesec.

Fakture koje nijesu blagovremeno dostavljene i koje ne prati kompletna dokumentacija neće se razmatrati.

Opis mjere	Količina	Jed. cijena bez PDV-a	Ukupno bez PDV-a	Ukupno sa PDV-om
Monitoring uspješnosti imunizacije vakcinisane živine				
Uzimanje uzoraka krvi živine	2.000	1,60	3.200,00	3.872,00
Laboratorijsko - serološko ispitivanje ELISA test	2.000	3,70	7.400,00	8.954,00
UKUPNO				12,826.00€

**u cijenu utvrđenu programom uračunati su i troškovi prevoza.

17. IDENTIFIKACIJA I REGISTRACIJA ŽIVOTINJA

Radi sistematskog praćenje kretanja životinja i blagovremenog otkrivanje zaraznih bolesti sprovodi se identifikacija i registracija goveda, ovaca i koza, i registracija njihovog kretanja.

Odgovorna institucija: Uprava.

Nosilac posla: Veterinarske ambulante, veterinarska inspekcija.

Način izvođenja: identifikacija i registracija životinja i praćenje kretanja životinja vrši se:

- za životinje za proizvodnju u skladu sa Zakonom o identifikaciji i registraciji životinja, Pravilnikom o načinu identifikacije i registracije goveda i vođenju registara i elektronske baze podataka ("Službeni list RCG", broj 58/07 i "Službeni list CG", br. 50/14, 29/16 i 48/16), Pravilnikom o identifikaciji i načinu vođenja registara gazdinstva ovaca i koza i elektronske baze podataka ("Službeni list CG", br. 33/14, 56/15 i 48/16) i Pravilnikom o identifikaciji i registraciji svinja ("Službeni list CG", br. 52/15 i 60/16);
- za kućne ljubimce u skladu sa Zakonom o veterinarstvu, Pravilnikom o načinu identifikacije pasa i mačaka ("Službeni list CG", br. 60/18) i Pravilnikom o načinu vođenja registra i izdavanju pasoša za kućne ljubimce ("Službeni list CG", br. 53/15 i 28/17).

Držalac ovaca i koza vodi registar gazdinstva ovaca i koza i radi ažuriranja podataka o broju životinja na gazdinstvu, vrši popis dva puta godišnje sa stanjem na gazdinstvu na dan 1. marta i 31. decembra tekuće godine i podatke o izvršenom popisu dostavi veterinarskoj ambulanti do 15. aprila tekuće godine, odnosno do 15. januara naredne godine. Držalac ovaca i koza prijavljuje svako kretanje ovaca i koza sa i do gazdinstva, kao i rođenje, uginuće, klanje, kupoprodaju, sa datumima kad su se ovi događaji desili, u roku od sedam dana od nastanka događaja, radi unošenja u Elektronsku bazu podataka Uprave, i uredno unose u registar gazdinstva sve podatke u skladu sa zakonom.

Džalac svinja dužan je da vodi registar gazdinstva svinja i vrši popis svinja 2 puta godišnje sa stanjem na gazdinstvu na dan 1. jula i 31. decembra tekuće godine i podatke o izvršenom popisu dostavi veterinarskoj ambulanti do 15. jula tekuće godine, odnosno do 15. januara naredne godine. Držalac svinja prijavljuje svako kretanje svinja sa i do gazdinstva, kao i rođenje, uginuće, klanje, kupoprodaju, sa datumima kad su se ovi događaji desili, u roku od sedam dana od nastanka događaja, radi unošenja u Elektronsku bazu podataka Uprave, i uredno unose u registar gazdinstva sve podatke u skladu sa zakonom.

Držalac goveda prijavljuje svako kretanje goveda sa i do gazdinstva, kao i rođenje, uginuće, klanje, kupoprodaju, sa datumima kad su se ovi događaji desili, u roku od sedam dana od nastanka događaja, radi unošenja u Elektronsku bazu podataka Uprave, i uredno unose u registar gazdinstva sve podatke u skladu sa zakonom.

Veterinarska ambulanta, nakon identifikacije, upisuje podatke o vlasniku i životinji u registar kućnih ljubimaca, u skladu sa Pravilnikom o načinu vođenja registra i izdavanju pasoša za kućne ljubimce ("Službeni list CG", br. 53/15 i 28/17) i uputstvom Uprave.

Identifikaciji pasa podliježu svi psi na teritoriji Crne Gore koji nijesu identifikovani u skladu sa propisima, a novorođeni psi koji se nalaze na teritoriji Crne Gore najkasnije 90 dana od datuma rođenja, odnosno prilikom prve vakcinacije protiv virusnih bolesti ili napuštanja legla. Identifikacija se vrši u skladu sa uputstvom Uprave iz tačke 14 ovog programa.

Sa ušnim markicama i pasošima zaklanih životinja postupa se u skladu sa stručnim uputstvom Uprave.

Obuhvat: sve životinje koje podliježu obaveznoj identifikaciji i registraciji u skladu sa propisima.

Period realizacije: tokom cijele godine.

Iznos sredstava: 58,291.75€

Troškovi obilježavanja goveda: u cijelosti plaća držalac goveda.

Troškovi obilježavanja ovaca i koza: u cijelosti plaća držalac ovaca i koza.

Troškovi obilježavanja svinja: u cijelosti plaća držalac svinja.

Naknadu za identifikaciju, izdavanje pasoša i upis pasa u Registar kućnih ljubimaca plaća vlasnik, u iznosu od minimalno 10,00€¹ po psu.

Psi koji su već označeni mikročipom koji ispunjava zahtjeve propisane Pravilnikom o načinu identifikacije pasa i mačaka ("Službeni list CG", broj 60/18), ne identifikuju se već se podaci (broj mikročipa, nakon provjere čitačem), unosi u pasoš i registar kućnih ljubimaca.

Način izvještavanja i kontrole: izvršene mjere na identifikaciji i registraciji životinja i kretanju životinja kontroliše i ovjerava službeni veterinar (10% od ukupnog broja domaćinstava), osim identifikacije i registracije pasa, u skladu sa stručnim uputstvom Uprave o načinu vršenja službenih kontrola ovlaštenih veterinarskih organizacija u sprovođenju Programa mjera.

Veterinarske ambulante su dužne da blagovremeno:

- obavijeste službenog veterinara i Upravu o svakom držaocu životinja koji odbija sprovođenje Programa mjera, suprotno članu 51 stav 1 tačka 5 Zakona o veterinarstvu, članu 5 st. 1 i 3 Zakona o identifikaciji i registraciji životinja i članu 110 stav 1 Zakona o veterinarstvu;
- obavijeste službenog veterinara i Upravu o svakoj neusklađenosti na gazdinstvu, bilo da se odnosi na broj goveda/ovaca/koza i svinja na gazdinstvu u odnosu na broj životinja u Elektronskoj bazi podataka ili druge neusklađenosti suprotno odredbama Zakona o identifikaciji i registraciji životinja i Zakona o veterinarstvu;
- dostave nadležnom službenom veterinaru, najkasnije do 10. tekućeg za prethodni mjesec izvještaj o izvršenoj registraciji kretanja životinja iz Elektronske baze podataka (detaljni izvještaj);
- dostave nadležnom službenom veterinaru, najkasnije do 10. tekućeg za prethodni mjesec izvještaj o izvršenoj registraciji vlasnika i identifikaciji i registraciji pasa iz Registra kućnih ljubimaca, sa potvrdom o izvršenoj identifikaciji i vakcinaciji, ako je sprovedena, odnosno izvještaj o izdatim pasošima;
- nakon izvršene kontrole, dostave Upravi izvještaj Elektronske baze podataka sa zapisnikom službenog veterinara odnosno izvještaj iz Registra kućnih ljubimaca.

Način kontrole: Službeni veterinar vrši provjeru Izvještaja o izvršenoj registraciji kretanja životinja na osnovu postojećih prijava kretanja i uporednih provjera podataka iz Elektronske baze podataka i izvještaja o identifikaciji pasa i uporednih provjera podataka iz Registra kućnih ljubimaca.

Opis mjere	Količina	Jed. cijena bez PDV-a	Ukupno bez PDV-a	Ukupno sa PDV-om
Obilježavanje ovaca i koza - nabavka ušnih markica ¹	50.000	0.41	20.500,00	24.805,00
Obilježavanje goveda - nabavka ušnih markica ¹	1.500	0.68	1.020,00	1.234,20
Obilježavanje svinja - nabavka ušnih markica ¹	5.000	0.17	850,00	1.028,50
Nabavka bar kodova	350.000	0.0045	1.575,00	1.905,75

¹ Cijena bez PDV-a

Nabavka mikročipova sa aplikatorom	1.000	1.85	1,850.00	2.238,50
Pasoš za pse - štampanje	10.800	1.85	19.980,00	24.175,80
Štampanje materijala za potrebe I&R			2,400.00	2,904.00
UKUPNO				58.291,75€

¹U slučaju da se obilježavanje novorođenih goveda odnosno ovaca i koza, odnosno svinja vrši istovremeno sa sprovođenjem mjera iz ovog programa, troškovi prevoza se ne obračunavaju. Ukoliko se obilježavanje novorođenih goveda odnosno ovaca i koza, odnosno svinja vrši po zahtjevu držaoca (poseban izlazak), držalac životinja plaća i troškove prevoza u iznosu od 30% od cijene litra goriva po predenom kilometru.

18. GROZNICA ZAPADNOG NILA

Radi blagovremenog otkrivanja prisustva bolesti groznica Zapadnog Nila (GZN) kod konja, ptica i vektora virusa uzročnika groznice Zapadnog Nila (komarci roda *Culex*), vrši se pasivni nadzor kod konja i monitoring eventualnog prisustva virusa, odnosno specifičnih antitijela protiv uzročnika ove bolesti u prirodnim rezervoarima i blagovremena procjena rizika o mogućem prenošenju i širenju virusa na prijemčive životinje i humanu populaciju.

Odgovorna institucija: Uprava.

Nosilac posla: Specijalistička veterinarska laboratorija, Biotehnički fakultet, Veterinarske ambulante

Obuhvat: prijemčive vrste ptica, komarci iz roda *Culex*, konji i druge ekvide

Period realizacije: tokom cijele godine

Iznos sredstava: 7.617,19€

Način izvođenja:

Na lokalitetima pogodnim za razvoj komaraca, jedinke vektorskih komaraca (rod *Culex*) će se prikupljati pomoću klopki za komarce u periodu godine sa najvećom aktivnosti vektora (jun-septembar) i u periodu njihove najintenzivnije dnevne aktivnosti. Ukupno će se sprovesti sedam uzorkovanja deset odabranih lokacija (jednom do dva puta mjesečno). Prikupljeni uzorci komaraca biće entomološki ispitani – izvršena determinacija, a potom virusološki ispitani molekularnim metodama (real-time RT-PCR) na prisustvo genoma virusa groznice Zapadnog Nila, u skladu sa uputstvom Uprave. Uzorci se ispituju kao zbirni uzorak (oko 50 jedinki u pulu, odnosno broj jedinki sakupljenih u klopki).

Utvrđivanje prisustva virusa groznice Zapadnog Nila kod divljih, prijemčivih, nemigratornih ptica (svrake, vrane, gavrani, ptice pjevačice, grabljivice), vrši se u slučajevima masovnog uginuća ovih ptica na jednom lokalitetu uz prethodno isključivanje mogućnosti trovanja. Uzorke uginulih ptica dostavljaju veterinarske ambulante Specijalističkoj veterinarskoj laboratoriji ili prikupljanje uzoraka vrši sama laboratorija, koja vrši laboratorijska ispitivanja metodom real-time RT-PCR u dostavljenim uzorcima nađenih i prikupljenih uginulih prijemčivih vrsta ptica na prisustvo genoma virusa groznice Zapadnog Nila.

Utvrđivanje prisustva virusa groznice Zapadnog Nila kod konja, odnosno ostalih ekvida, vrši se iz uzoraka krvnog seruma odabranih konja i ostalih ekvida kao indikator jedinki serološkom metodom IgM ELISA (akutna infekcija). Od konja sa kliničkim znacima poremećaja centralnog nervnog sistema (neurološki klinički znaci), u slučaju sumnje na Groznicu zapadnog Nila, za ispitivanje se dostavlja se serum, puna krv i likvor. Ukoliko dođe do uginuća životinje s prethodno ustanovljenim poremećajem centralnog nervnog sistema na ispitivanje se obvezno mora dostaviti uzorak tkiva mozga.

Specijalistička veterinarska laboratorija izrađuje godišnji izvještaj o izvršenim aktivnostima na sprovođenju monitoringa bolesti Groznice zapadnog Nila i dostavlja ga Upravi.

Informaciju o potvrđenom slučaju Groznice zapadnog Nila Uprava dostavlja Institutu za javno zdravlje, na osnovu izvještaja Specijalističke veterinarske laboratorije.

Opis mjere	Količina	Jed. cijena bez PDV-a	Ukupno bez PDV-a	Ukupno sa PDV-om
Prikupljanje komaraca na jednoj lokaciji* 6x10	60	30,00	1.800,00	2.178,00
Entomološka ispitivanja – determinacija	60	11,56	693.60	839,26
RT-PCR/real-time RT-PCR komaraca/pul	60	43,50	2.610.00	3.158,10
RT-PCR/real-time RT-PCR ptica	10	43,50	435.00	526,35
Uzimanje uzoraka krvi konja - monitoring	60	6,00	360.00	435,60
Serološko ispitivanje krvnog seruma konja	60	6,61	396.60	479,89
UKUPNO				7.617,19€

*U cijenu utvrđenu programom uračunati su i troškovi prevoza.

19. STADO SLUŽBENO SLOBODNO OD TUBERKULOZE, BRUCELOZE I ENZOOTSKE LEUKOZE GOVEDA –DODJELA STATUSA

Proglašenje stada goveda službeno slobodnog od tuberkuloze, bruceloze i enzootske leukoze goveda u 2021. godini, uključujući način i rokove za sprovođenje mjera, uslove za dodjelu i održavanje statusa sprovodi se u skladu sa Pravilnikom o uslovima za dobijanje, održavanje, suspenziju i oduzimanje zdravstvenog statusa goveda i svinja na tuberkulozu, brucelozu i enzootsku leukozu ("Službeni list CG", br. 55/15, 21/17 i 36/18) i Stručnim uputstvom za dodjelu statusa stada goveda službeno slobodnih od tuberkuloze, bruceloze i enzootske leukoze goveda koji donosi Uprava.

20. TEHNIČKA I ADMINISTRATIVNA PODRŠKA IMPLEMENTACIJI PROGRAMA MJERA U OBLASTI ZDRAVLJA ŽIVOTINJA I VETERINARSKOG JAVNOG ZDRAVLJA

Sprovođenje Programa obaveznih mjera zdravstvene zaštite životinja, uključuje i aktivnosti na jačanju stručnih kapaciteta za implementaciju propisa u oblasti zdravlja životinja i veterinarskog javnog zdravlja, sa posebnim akcentom na službene kontrole. Brojni zadaci u oblasti harmonizacije zakonodavstva sa Acquis communautaire EU, posebno u kvalitetnoj primjeni nove zakonske regulative i sprovođenja projekata u ovoj oblasti nameću potrebu za učešće u radnim timovima i grupama. Integrativni procesi i reforme zahtijevaju stalnu i intenzivnu saradnju sa najširim krugom korisnika.

U cilju blagovremenog i efikasnog odgovora postavljenim ciljevima i zadacima odnosno bržoj implementaciji Strategije Crne Gore za transpoziciju i implementaciju pravne tekovine Evropske unije za poglavlje 12 - Bezbjednost hrane, veterinarska i fitosanitarna politika i ispunjavanje mjerila za zatvaranje pregovora sa Evropskom unijom u oblasti veterine, potrebna je dodatna osposobljenost i kontinuirana obuka kreativnih kadrova koja su angažovana u radne grupe i timove. Takođe je, u ostvarenju planiranih ciljeva neophodno i povremeno angažovanje stručnjaka iz zemlje i inostranstva, organizovanje seminara, radionica, obuka, studijskih posjeta i simulacijskih vježbi za zaposlene u administraciji, veterinarske organizacije i korisnike veterinarskih usluga. Opravdano je i upućivanje zaposlenih kadrova na specijalističke studije iz pojedinih oblasti veterinarstva i podrška studentima veterinarske medicine.

Ciljevi:

- sprovođenje obaveza u EU integracijama: Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju, Programa pristupanja Crne Gore Evropskoj Uniji, implementaciju Strategije Crne Gore za transpoziciju i implementaciju pravne tekovine Evropske unije za poglavlje 12 - Bezbjednost hrane, veterinarska i fitosanitarna politika sa Opštim akcionim planom i Posebnim akcionim planom za suzbijanje i iskorjenjivanje klasične kuge svinja, pregovarački proces sa EU i drugih preuzetih obaveza kroz stalna ili povremena radna tijela i komisije, kao i za dodatne troškove harmonizacije zakonodavstva sa Acquis EU, usluge prevođenja, stručne redakteure i dr;
- saradnja sa međunarodnim organizacijama od značaja za razvoj veterinarskog sektora i realizacija međunarodnih projekata u veterinarskom sektoru;
- jačanje administrativnih i institucionalnih kapaciteta za unapređenje postojećih sistema u oblasti veterinarstva: obuka, podršku kreativnim kadrovima i modernizacija i nabavku nove opreme, podršku procesima akreditacije, informatičku podršku i dr;
- blagovremena i efektivna realizacija planiranih aktivnosti;
- usvajanje i implementacija EU i drugih preporučenih standarda u oblasti veterinarstva, uključujući i službene kontrole;
- jačanje veterinarskih kadrovskih potencijala;
- unapređivanje nivoa osnovnih znanja o bolestima životinja i njihovom značaju za zdravlje ljudi i životinja, bezbjednost hrane životinjskog porijekla, razvoj stočarstva i poljoprivrede uopšte;
- informisanje korisnika veterinarskih usluga i obavješćivanje javnosti o preduzetim aktivnostima u ovim oblastima (radionice, javne kampanje, info letci i slično);
- obezbjeđivanju naknada za dodatni rad zaposlenim licima iz Sektora veterine u radnim tijelima koje su predviđene zakonima ili uredbama, a prepoznaju se kao dodatna prenešena nadležnost u skladu sa Uredbom o realizaciji i postupku korišćenja sredstava iz instrumenta pretprijetne pomoći Evropske unije (IPARD II program Mjera 1-Poziv 3) – („Službeni list CG“, br. 16/16, 4/17 11/18 i 46/19) i Memorandum o saradnji između Uprave i Ministarstva poljoprivrede kojim se reguliše način saradnje, koordinacije i razmjene informacije u cilju efikasne implementacije IPARD II programa sa utvrđenim Aneksima koji su sastavni dio memoranduma), kao i drugim radnim tijelima za izvršavanje poslova koji nijesu u nadležnosti uprave, u skladu sa propisom o zaradama državnih službenika (prekovremeni rad).

Korisnici: Uprava - Sektor za veterinu, veterinarske organizacije.

Iznos sredstava: 21.180,40€

Način plaćanja: Na predlog starješine organa ili na osnovu rješenja Uprave, po ispostavljenoj fakturi za izvršeni posao, u skladu sa važećim propisima.

Komponente	Vrijednost €
Tehnička i administrativna podrška implementaciji programa u oblasti veterinarstva, podrška kreativnim kadrovima, učešće u radnim timovima i grupama za pripremu stručnih osnova za izradu podzakonskih akata, planova, programa, pripremu projekata i drugih dokumenata iz oblasti zdravlja životinja i veterinarskog javnog zdravlja i stručna redaktura	8.180,40
Angažovanje stručnjaka, organizovanje seminara, radionica, obuka, studijskih posjeta i simulacijskih vježbi za zaposlene u administraciji, veterinarske organizacije i korisnike veterinarskih usluga	500,00
Upućivanje zaposlenih kadrova na specijalističke studije iz pojedinih oblasti veterinarstva i podrška studentima veterinarske medicine	7.000,00
Informisanje korisnika veterinarskih usluga i obavješćavanje javnosti o aktivnostima iz Programa mjera (radionice, javne kampanje, info letci i sl.)	1.500,00
Oprema i dokumentacija za praćenje sprovođenja mjera po ovom programu i sprovođenje inspekcijskog nadzora u Sektoru veterine	1.500,00
Sertifikati	2.000,00
Usluge prevođenja	500,00
UKUPNO	21,180.40€

ODGOVORNE INSTITUCIJE I NOSIOCI POSLA ZA SPROVOĐENJE MJERA, PRAĆENJE I KONTROLU

Odgovorne institucije i nosioci posla za sprovođenje mjera po ovom programu su: Uprava-Sektor za veterinu, veterinarska inspekcija i nadležne inspekcije, veterinarske organizacije kojima su javni poslovi ustupljeni (veterinarske ambulante, veterinarska služba i Specijalistička veterinarska laboratorija).

Uprava vrši nabavku potrebnih veterinarskih lijekova i medicinskih sredstava (dijagnostička sredstva, vakcine, vakuum epruvete), u skladu sa Programom mjera koje se preko Specijalističke veterinarske laboratorije raspodjeljuju veterinarskim ambulantama, u skladu sa Ugovorom i nalogom Uprave kao i ušnih markica za obilježavanje životinja i drugih propisanih dokumenata i obrazaca.

Veterinarske ambulante su dužne da dostave Upravi i službenom veterinaru, najkasnije deset dana prije početka sprovođenja mjere, plan za izvođenje svake pojedinačne mjere, koji mora da sadrži ime i prezime odgovornog veterinara, sa nazivima mjesta i datumom izvođenja tokom godine, u skladu sa periodom za realizaciju, odnosno da blagovremeno obavjeste o izmjeni plana i izvještaje o sprovedenim mjerama i fakture na način i u rokovima propisanim ovim programom.

Veterinarske ambulante su dužne da vode evidenciju i pravilno čuvaju i koriste zadužena dijagnostička sredstva, vakcine, medicinska sredstva, u skladu sa uputstvom proizvođača i pravilima struke, i dostave, pisani izvještaj Upravi, u skladu sa rokovima definisanim ugovorom odnosno rješenjem za ustupanje javnih poslova, o zaduženim, utrošenim, rashodovanim, neutrošenim (sa rokovima upotrebe) veterinarskim lijekovima i medicinskim sredstvima zaduženim za sprovođenje mjera iz Programa mjera, sa stanjem na dan 31. decembra 2023. godine.

Laboratorijska dijagnostička ispitivanja po ovom programu mjera vrši Specijalistička veterinarska laboratorija. Laboratorija takođe daje stručna mišljenja i preporuke za preduzimanje mjera za bolesti za koje posebnim propisima nijesu utvrđena pravila za postupanje, u skladu sa preporukama Međunarodne organizacije za zdravlje životinja (u daljem tekstu: WOAH), pruža stručnu pomoć službenom veterinaru u vršenju nadzora i sprovođenja mjera sprečavanja pojave, otkrivanja, suzbijanja i iskorjenjivanja zaraznih bolesti životinja. Radi blagovremene dijagnostike zaraznih bolesti životinja (*bjesnilo, klasična kuga svinja, kuga malih preživara, tuberkuloza, IBR/IPV, paratuberkuloza, Q-groznica, avijarna influenza, atipična kuga živine, infektivni burzitis, plavi jezik, afrička kuga svinja, antraks, bolesti pčela* i dr.) laboratorija je dužna da kontinuirano raspolaže i održava stalne rezerve dijagnostikuma i potrebnih reagenasa za brzo reagovanje u kriznim situacijama, s obzirom da se obim i vrijeme ispitivanja ne može predvidjeti.

Specijalistička veterinarska laboratorija čuva u uslovima kontrolisane temperature i vrši raspodjelu veterinarskih lijekova i medicinskih sredstava za sprovođenje Programa mjera, u skladu sa nalogom Uprave.

Specijalistička Veterinarska laboratorija dužna je da Upravu obavjesti o svakom odbijenom uzroku, odnosno uzorku koji je dostavljen bez propisanog uputa, autolitičnom uzorku, uzorku sa nedovoljnom količinom krvi ili uzorcima kod kojih nije moguće utvrditi sljedivost; veterinarsku ambulantu i Upravu o rezultatima ispitivanja dostavljenog uzorka; bez odlaganja o rezultatima ispitivanja sa pozitivnim rezultatom, u skladu sa ovim programom mjera i Pravilnikom o klasifikaciji zaraznih bolesti životinja, načinu prijavljivanja pojave odnosno sumnje i odjavljivanja zaraznih bolesti životinja ("Službeni list CG", broj 92/17).

Uprava-Sektor za veterinu, zajedno sa veterinarskim inspektorima vrši nadzor nad realizacijom ovog programa kroz praćenje i kontrolu načina izvršavanja mjera, rokova, obuhvata životinja, vođenja evidencije i načina obavješćavanja o preduzetim mjerama, u toku samog sprovođenja ili naknadno, provjerom vjerodostojnosti dostavljene dokumentacije, na terenu, kod držaoca životinja kod kojih su izvršene mjere iz ovog programa.

Isplata sredstava za sprovedene mjere utvrđene ovim programom vrši se na osnovu ispostavljene fakture i nakon izvršene provjere sprovedenih mjera na terenu, provjere dokumentacije i Elektronske baze podataka, nakon sačinjavanja izvještaja o pravilnom sprovođenju mjera i obračunu u ispostavljenoj fakturi. Izvještaj sačinjava i provjeru sprovođenja mjera vrši komisija koji obrazuje ministar.

Uprava, zajedno sa veterinarskim inspektorima vrši analizu sprovođenja Programa mjera, uzimajući u obzir plan za izvođenje svake pojedinačne mjere, mjesečne izvještaje i fakture, podatke iz Elektronske baze podataka, podatke o zaduženim veterinarskim lijekovima i medicinskim sredstvima, ušnim markicama za obilježavanje životinja i drugim sredstvima za sprovođenje Programa mjera, epizootičke podatke kao i službene kontrole i druge podatke.

U skladu sa Zakonom o veterinarstvu, veterinarske ambulante i veterinarske službe sprovode mjere utvrđene ovim programom (poslovi od javnog interesa), na osnovu Ugovora, kojim su, pored ostalog, bliže uređena vrsta i obim ustupljenih poslova, područja na kojima se obavljaju ustupljeni poslovi, period, način i uslovi vršenja poslova, način plaćanja, razlogi za raskid ugovora prije isteka perioda na koji je zaključen, uslovi za jednostrani raskid ugovora, odgovornosti u vršenju ustupljenih poslova i druga prava i obaveze ugovornih strana.

Subjekti za sprovođenje mjera po ovom programu vode propisane evidencije, registre i baze podataka u skladu sa zakonom. O izvršenim mjerama dijagnostičkih ispitivanja i/ili vakcinacija veterinarske ambulante i/ili Specijalistička veterinarska laboratorija vlasniku, odnosno držaocu životinja kod kojih su sprovedena, izdaju potvrdu datu u Prilogu 2 koji je sastavni dio ovog programa (za: vađenje krvi na brucelozu goveda, ovaca i koza, izvršene kliničke preglede i uzimanje uzoraka iz svakog sumnjivog pčelinjeg društva, uzimanje uzoraka krvi ili drugih odgovarajućih uzoraka zbog sumnje na plavi jezik, uzimanje uzoraka radi ispitivanja na prisustvo bolesti riba i uzimanje uzoraka školjki radi ispitivanja na prisustvo parazita, izvršenu vakcinaciju pasa i mačaka, izvršenu vakcinaciju protiv antraksa i uzimanje uzoraka krvi vakcinisane živine radi kontrole uspjeha imunizacije).

Sredstvima opredijeljenim ovim programom ne finansiraju se mjere koje se sprovode na:

- 1) uvezenim životinjama u karantinskim objektima;
- 2) životinjama kod pravnih i fizičkih lica koje se bave prometom životinja, a nemaju sopstvenu proizvodnju (sabrni centri).

Danom objavljivanja ovog programa prestaje da važi Program obaveznih mjera zdravstvene zaštite životinja u 2023. godini („Službeni list CG“, broj 35/23).

Ovaj program objaviće se u "Službenom listu Crne Gore".

Broj: 04-312/23-1926/5

Podgorica, 24. aprila 2023. godine

Ministar,
Vladimir Joković, s.r.

TUBERKULINSKA LISTA

Veterinarska ambulanta _____

Podaci o gazdinstvu

- Broj gazdinstva _____

- Ime i prezime vlasnika _____

- Adresa _____

Naziv dijagnostikuma _____

Proizvođač _____

Serija _____

R. br.	Identifikacioni broj životinje	Datum tuberkulinizacije	Prva tuberkulinizacija			Simultana tuberkulinizacija				Konačni rezultat
			debljina kožnog nabora		Rezultat	debljina kožnog nabora				
			prije aplikacije	očitavanje nakon 72 ^h		prije aplikacije		očitavanje nakon 72 ^h		
						bovini	avijarni	bovini	avijarni	

Tuberkulinizacija

Potpis veterinara _____

Potpis vlasnika _____

Očitavanje nakon 72h

Potpis veterinara _____

Potpis vlasnika _____

**Uprava za bezbjednost hrane,
veterinu i fitosanitarne poslove**

 Veterinarska ambulanta

 Opština

 Datum

POTVRDA Br. _____

 dijagnostičko ispitivanje/vakcinacija

 naziv dijagnostikuma/vakcine

 ime vlasnika-držaoca

 proizvođač

 mjesto i adresa

 serija

IZVRŠENO DIJAGNOSTIČKO ISPITIVANJE/VAKcinACIJA		NAPLAĆENO			PRIMJEDBA
Vrsta životinja (po kategorijama) sa identifikacionim brojem	Broj grla	Za rad	Za vakcinu	Svega	

 Potpis vlasnika-držaoca

M.P.

 Ime i prezime ovlašćenog lica

 Potpis ovlašćenog lica